

Pengevirke

Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 2 | 2021

Tema: **Skape forandring**

Tenkepause ♦ Fornylse ♦ Framtidshåp

 Cultura
Bank

Å skape forandring

✎ JANNIKE ØSTERVOLD

Da vi begynte å arbeide med dette nummeret av Pengevirke, visste vi ikke helt hva det skulle handle om. Etter hvert som artiklene kom inn, ble noen gjennomgangstemaer klare. Julie Rødje skriver om behovet for et nytt økonomisk system, som respekterer naturens og menneskenes tålegrenser – nettopp de grensene som Ove Jakobsen beskriver i sin artikkel om Johan Rockström. Nina Ossavy skriver om temaet rekolonialisering av naturen, og In the Same Boat gjør en kjempeinnsats for miljøet gjennom å rydde opp i plasten som flyter i land på strendene våre. Blant de unge økonomene som ønsker forandring i Norge idag finner vi Ebba Boye, som har skrevet artikkelen om Rethinking Economics.

Noen ganger kan det å skape forandring bety at man velger å vende tilbake til røttene sine, gjøre forandringer i livet og oppfylle sine drømmer. Tatiana Bekezina fra St. Petersburg skriver om

hvordan mange unge russere ser tilbake på 2020 med takknemlighet, nettopp fordi de har fått tid til å tenke seg om og finne ut hva de vil.

Helena og Anders Isebakke er blant dem som har gjort sin drøm til virkelighet. De flyttet ut av byen og har skapt nytt liv i det gamle lokalet hvor hans oldefar startet butikk på 1920-tallet. Et annet par, Jessica Josefsson og Kaj Sanden, holder på å sette i stand et lite tømmerhus som har stått tomt i 100 år og skal flytte inn der på ca. 24 m².

Og mens vi snakker om forandring – en viktig og spennende forandring som har skjedd i Cultura Bank i vår er at vi har fått ny banksjef, Kristine Falkgård, og vi har valgt å innlede denne utgaven av Pengevirke med et intervju med henne.

Som alltid vil vi gjerne høre fra dere med ros og ris og forslag til temaer og prosjekter vi kan skrive om.

God leselyst!

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier, og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna.

Cultura Bank har en balanse på ca. 1,3 milliarder kroner. Det er 18 medarbeidere på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet. Cultura Bank er medlem av Global Alliance for Banking on Values.

PENGEVIRKE 2/2021

ISSN 1399-7734/

Online: ISSN 1901-2020

Utgis av Cultura Bank
www.cultura.no**Redaksjon**Arne Øgaard (redaktør), aroegaa@online.no
Jannike Østervold, joe@cultura.no**Layout**

ActVisual, www.actvisual.dk

Opplag

3 800

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang sept./okt. 2021.**Frist**Bidrag til neste utgave kan sendes til
Pengevirke senest 2. august 2021**Tema neste nummer**

Bærekraftige valg

TrykkPapirutgaven av Pengevirke produseres
av Døvigen AS på svanemerket trykkeri i
Norge. Papiret er godkjent for Svanemer-
ket, EU-Ecolabel og det er både FSC-ser-
tifisert og PEFC-sertifisert samt ISO14001.
Trykkes i LED/UV-teknologi som er bedre
for miljøet og er energibesparende.**Forside**Jessica Josefson og Kaj Sanden virkelig-
gjør boligdrømmen i et hus som har stått
tomt i nesten 100 år. Foto: Håkon Mella. Se
artikkel på side 16.Holdninger og synspunkter som kommer
til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg
er forfatterne selv ansvarlige for. De er
dermed ikke nødvendigvis uttrykk for
redaksjonens synspunkter.

Bidrag til Pengevirke honoreres normalt ikke.

Abonnement på Pengevirke Pengevirke finnes både på papir og i
elektronisk utgave. Bestill Pengevirke i
elektronisk versjon på www.cultura.no/pengevirke/abonnement.For bestilling eller avbestilling
av papirutgaven, send e-post til
cultura@cultura.no.Frivillig abonnementsavgift kan innbetales
til konto 1254.01.00177 eller med VIPPS til
#531405 (Pengevirke).

Innhold

Møt Cultura Banks nye banksjef	4
En ny normal skimtes i tunnelen	6
Å skapa endring	8
Forandringens vind	10
Løkkevika handel	12
Smånytt	14
Det var kjærlighet ved første blick	16
Vi er i samme båt	18
Nytt fra Cultura	20
Planlegging av høstens Økojakt er i gang!	23
Om boka: Om å dekolonialisere naturen	24
Nyt økologisk mat ved Oslofjorden	25
Vil du være med å diskutere framtidens økonomiske muligheter?	26
GABV: Bærekraftig bank i Sør-Russland	27
Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar: Johan Rockstöm	28
Aktuelle bøker	30
Kommentar: Forandring må skapes	34

Møt Cultura Banks nye banksjef

✍ INTERVJU VED JANNIKE ØSTERVOLD 📷 PRIVAT

Nyansatt banksjef i Cultura Bank, Kristine Falkgård smiler når jeg spør hvordan det har seg at hun med fortid som administrerende direktør i Kommunalbanken havnet i Cultura Bank, og sier at det er mye i livet som skjer gjennom lykkelige sammentreff av tilfeldigheter.

«I min karriere har jeg vært så heldig å være tilknyttet virksomheter som har et tydelig samfunnsoppdrag. De siste årene har jeg særlig vært opptatt av hvordan finansinstitusjoner kan spille en rolle for å nå klima- og bærekraftsmål. Finansiell sektor som formidler av kapital er avgjørende for at det er de riktige prosjektene og virksomhetene som prioriteres. Det vi investerer i dag skal danne grunnlaget for og leve langt inn i et bærekraftig lavutslipps-samfunn. Etter at jeg sluttet som leder av Kommunalbanken, har jeg vært engasjert i TERRAVERA Foundation, en teknologistiftelse som lager en åpen plattform for måling av bærekraft ved bruk av teknologi, modellering og store datamengder og med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål. TERRAVERA samarbeider

med academia, studenter og næringslivet, og det er flott å se hvordan det nå mobiliseres tverrfaglig og med høyt engasjement for å få dette til.

I Cultura Bank er bærekraft selve grunnpilaren, og banken har vært en pioner innen feltet siden oppstarten for snart 25 år siden. Det var jeg ikke kjent med må jeg innrømme, men jo mer jeg leste om banken, desto mer nysgjerrig ble jeg. Her var det en bank som hadde operasjonalisert mye av det jeg tenker finansnæringen må fokusere på i årene som kommer. Ikke minst ble jeg grepet av det tydelige verdisynet hvor det å respektere planetens grenser og skape livskvalitet for menneskene som bor der er det helt sentrale. Banken gir penger et ansikt ved at den så åpent forteller hva pengene lånes ut til, slik at kunder og investorer

”
At jeg kan bruke min bankerfaring og mitt engasjement for samfunn og bærekraft i en bank som Cultura – det var et heldig sammenfall.

får mulighet til å foreta selvstendige vurderinger. Det er viktig i dag, med så mange aktører som tilsynelatende er opptatt av bærekraft, men som ikke er like transparente.

At jeg kan bruke min bankerfaring og mitt engasjement for samfunn og bærekraft i en bank som Cultura – det var et heldig sammenfall. Cultura har oppnådd mye allerede, og jeg gleder meg til å utvikle banken videre sammen med alle de dyktige medarbeiderne og ikke minst bankens kunder. Jeg tenker at vi er privilegerte som bank, som kan samarbeide for at våre kunder skal lykkes med sine viktige og samfunnsnyttige prosjekter.

GLOBALE TRENDER

Både mennesker, miljø og økonomi må virke sammen for å skape gode lokalsamfunn og nå nasjonale målsettinger. Det er gledelig å konstatere at vi som forbrukere i økende grad etterspør bærekraftige produkter. Mange er opptatt av egen livsstil, og sirkulærøkonomien vokser frem i mange forskjellige formater. Det er langt enklere i dag å leve bærekraftig ved å ta bevisste valg.

har fått lov til både å jobbe med problemstillinger og med mennesker som har ønsket å utgjøre en forskjell, enten det har vært innen finansmarkedenes virkemåte i Norges Bank eller med finansiering av kommunale velferdsinvesteringer i Kommunalbanken. Jeg har sett at finansiell sektor kan ta en særlig rolle som pådriver for bærekraft langs flere dimensjoner, ikke kun klima, og jeg har fått være med på å utvikle nye løsninger. Omlegging av bankenes likviditetsstyringssystem var viktig for mer effektiv omfordeling av bankenes likviditet. I Kommunalbanken etablerte vi blant annet et eget verktøy for analyse av kommunal klimarisiko. Cultura Bank har sammen med familien av verdibaserte banker vært en pioner innen sitt felt. Det er et godt tegn i tiden at vi blir utfordret, det inspirerer oss til å strekke oss enda lenger.

NATUR OG KULTUR

Jeg har normalt en del jern i ilden og trives med et aktivt liv. Jeg har en stor familie, 4 barn i alder fra 14 til 24, en hund og en katt, og jeg henter inspirasjon i hverdagen aller mest gjennom å være ute i naturen og sammen med andre. Det er en flott kombinasjon – sånn sett har koronatiden vært bra for å gjøre nettopp det. Jeg har fått med meg veldig mange fine turer i Norge i løpet av det siste året. Både sjø, fjord og fjell, i båt og kajakk og på ski. Men jeg er også glad i kunst og kultur, veldig glad i å gå på utstillinger og i teater, så det er det store savnet nå, at kulturlivet har vært så lite tilgjengelig. Det er bra å være ute i naturen, men det er fantastisk å oppleve alt det rike kulturlivet har å tilføre – man er et helt menneske, og nå er det en stor bit som mangler.»

Pandemien har kanskje forsterket disse trendene.

Samtidig er det vondt å se at byrdene er så ulikt fordelt. Det kan være en lang vei ut av krisen for mange, særlig i land som ikke har et oljefond å smøre hjulene med. Gjennom Culturas medlemskap i den globale alliansen for verdibaserte banker (Global Alliance for Banking on Values), der vi er eneste norske medlem, får vi innsyn i hvordan situasjonen oppleves andre steder i verden. Det er flott å se hvordan disse bankene engasjerer seg i sosial ulikhet og utgjør en forskjell gjennom sin bankvirksomhet. Alt dette er helt i Culturas ånd. Det skjer mye lokalt som følge av de globale trendene. Sosialt entreprenørskap ønsker vi også å være med på å utvikle fremover.

BÆREKRAFT MÅ KOMME INNENFRA

En annen ting jeg gleder meg veldig til er å bli kjent med bankens kunder. Jeg håper å få tid til å reise rundt og høre om og forstå bedre deres behov. Som ny banksjef synes jeg det er nyttig å kunne se og høre med egne ører og øyne, selv om jeg har et utmerket team i Cultura med lange og gode relasjoner til kundene våre, og som kjenner markedet godt. Vi er en del av et fellesskap med våre kunder og har en genuin interesse for at de skal lykkes med det de driver med, for da oppnår vi nettopp det Cultura ble etablert for, å kanalisere kundenes penger til samfunnsnyttige og miljøvennlige prosjekter, som gir verdige sosiale forhold og gode liv, for dagens og fremtidens generasjoner.

Jeg er utdannet økonom med tilleggsutdannelse innenfor samfunnsøkonomi og finans. Jeg har vært veldig heldig som

En ny normal skimtes i tunnelen

✍ JULIE RØDJE, LEDER I SPIRE

Selv under en global pandemi øker ulikhetene i et omfang som er nesten umulig å se for seg. Men jeg skal prøve å gi deg et bilde: Den økonomiske velstandsøkningen til verdens ti rikeste (menn, så klart) det siste året er alene mer enn nok til å sikre at ingen mennesker vil havne i fattigdom som følge av koronapandemien, og den vil samtidig kunne dekke vaksiner for hele verdens befolkning. Dette er bare ett eksempel på at verden består av strukturer som er urettferdige, lite bærekraftige og driver samfunnsutviklinga i en negativ retning. Strukturene har også et annet navn – nyliberalismen. Et økonomisk system som baserer seg på evig vekst og konkurranse. Dette har gitt oss økt ulikhet, tap av naturmangfold og økende klimaendringer.

I en litt for lytt og liten leilighet for tre personer å ha hjemmekontor opplevdes det som at samfunnet ble malt svart foran øynene mine. Den første tida med lockdown og stadig nye, dystre nyheter ga en ubehagelig følelse. Ville målet

om en bærekraftig og rettferdig verden gå fra en ambisiøs drøm til en umulig illusjon?

HÅP I SMULTRINGEN

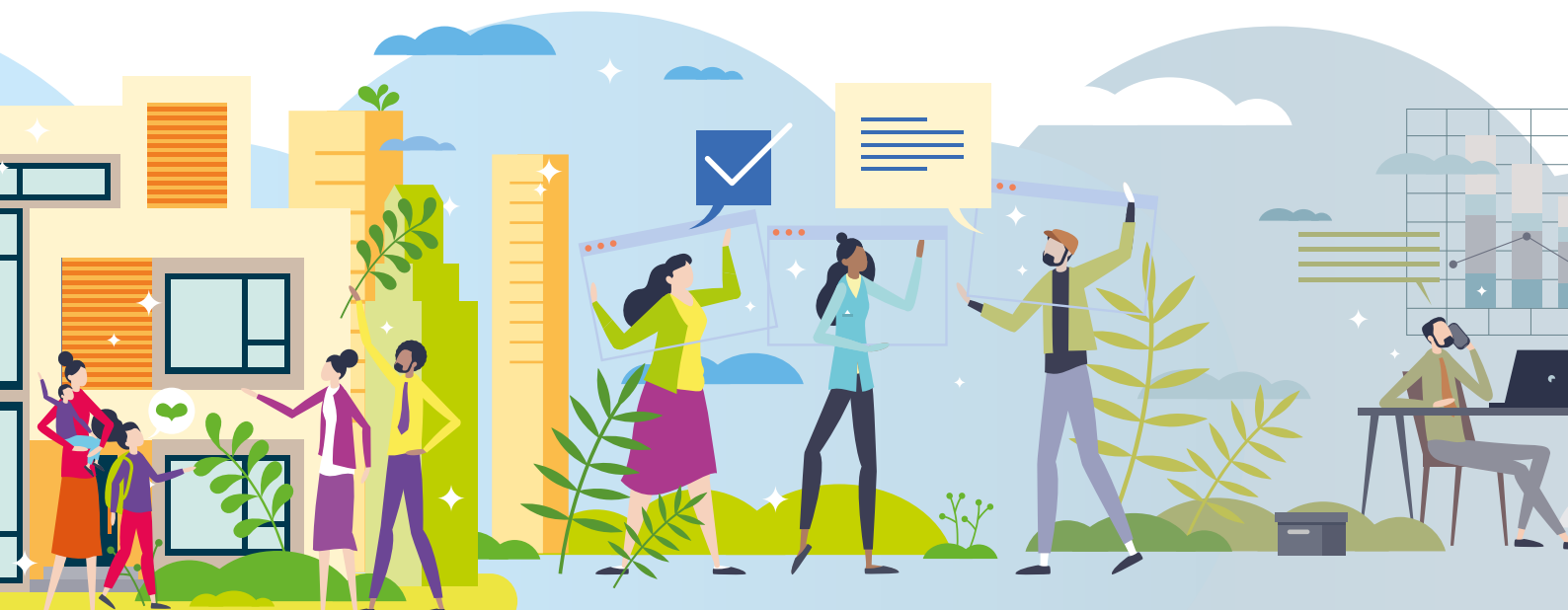
Heldigvis kom et håp i form av en smultring lysende inn i nyhetsfeeden. Kanskje kan jeg sammenligne smultringen jeg så med en lysende glorie man ser på film når hovedrollen ligger døende, men får en ny mulighet og våkner til livet. I realiteten var smultringen et symbol på at Amsterdam, som første by, ville ta i bruk smultringmodellen som økonomisk rammeverk. Modellen baserer seg på økonomen Kate Raworth sin teori, 'doughnut economics'.*) De økologiske tålegrensene til jorda visualiseres som ytterpunkter i en sirkel for hva menneskelig aktivitet kan gjøre før vi når vippepunktene, mens sosial bærekraft vises i smultringens indre sirkel. Den sosiale bærekraften handler om å ivareta menneskerettigheter og fundamentale sosiale behov for gode liv. Det oppnås ved å holde seg inne

i smultringen, uten å legge press på ytterpunktene.

Formålet er å bruke et rammeverk som skal sørge for at økonomien blir et verktøy for å sikre menneskers trygghet og velferd og samtidig et godt miljø. Modellen har spredt seg som ild i tørt gress. Byer, selskaper, universiteter og til og med stater lukter på den nybakte smultringen. Spørsmålet om hvordan å sikre høyest mulig økonomisk vekst har blitt byttet ut. Det store spørsmålet som står igjen er hvordan vi kan skape en økonomi og politisk styring som sikrer mennesker og miljø.

TID FOR SYSTEMENDRING

Samtidig, målet om økonomisk vekst er dessverre fortsatt i sentrum av de fleste avgjørelser og gir oss en lite helhetlig politisk styring. Miljøkrisa vokser stadig, og den kan ikke fikses kun ved hjelp av teknologiske løsninger. Tiltak må evne å se klima og natur i sammenheng og ha en sosial profil for å motvirke sosial og økonomisk ulikhet. Vi ser en økende

polarisering i både miljødebatten og i samfunnet forøvrig. Maktsentralisering og fokuset på kostnadseffektiv produksjon har negative konsekvenser ikke bare for miljøet, men også for arbeidsplasser, politisk innflytelse og retten til bolig, både i urbane og rurale områder. Det er tid for en systemendring.

Omfattende samfunnsendringer med redusert forbruk ble lenge stemplet som en naiv utopi. Nå står det i et helt annet lys. En ting responsen på pandemien har vist oss, utover de store ulikhetene i samfunnet, er hvordan det er mulig å foreta omfattende samfunnsomveltninger, til og med på bare få timer, såfremt det finnes politisk vilje. Vi har også sett en økt vilje i befolkningen til å endre sine hverdagsmønstre. Videre har våre prioriteringer blitt tydeligere. Det er ikke vårt store forbruk vi har savna det siste året – det er de sosiale relasjonene og tryggheten. Manges redning i den mørke tida har vært naturen. Hvor sammenknyttta mennesker er med hverandre og med naturen har sjelden vært tydeligere.

Med nye erfaringer kan vi ta bedre valg. Stadig flere ønsker en ny verden og en ny hverdag. Selskaper som gjerne har hatt kortsiktig profitt i sikte, blir nødt til å ta flere hensyn når befolkningen stiller strengere krav til oppfølging av menneskerettigheter og miljøhensyn. Politiske argumenter om at mennesker ikke lar seg endre har ikke lenger troverdighet. Derimot ser vi alternativer til dagens økonomiske system blomstre fram, om det er i form av smultrin-

Julie Rødje. Foto: Spire

ger, matproduksjon gjort på miljøets premisser, lokale verdikjeder, redusert arbeidstid eller sterke fellesskap.

DET ER TID FOR Å SKAPE EN NY NORMAL

Det debatteres om vi noen gang vil komme tilbake til normalen. Jeg håper ikke det. I stedet kan vi, og bør vi, skape en ny normal. Et samfunn der vi i fellesskap finner nye modeller der økonomien ikke er et selvstendig mål, men et middel for velferd og miljø. Et samfunn med redusert ulikhet og rettferdig maktfordeling. Med disse to perspektivene fram mot Stortingsvalget, i regje-

ringsforhandlinger og i alle politiske beslutninger fra lokalt til nasjonalt nivå, kan vi skape en bærekraftig og rettferdig verden.

Tida er overmoden, verktøyene ligger klare, og folk er utålmodige. Vi kan ikke tillate oss at verden males svart foran øynene våre. Ved å heller fjerne skylappene som utgjør dagens system kan vi gjennomføre noe så stort som en systemendring der menneskers liv og naturen blir tillagt sin faktiske verdi. En verdi så høy at den ikke kan måles i aksjetabellen.

*) Red. anm.: Kate Raworth og «Doughnut economics» er omtalt i Pengevirke 1/2021 i Ove Jakobsens serie Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar, se www.cultura.no/arkiv/pengevirke/kate-raworth-2.

Om Spire

Spire er en miljø- og utviklingsorganisasjon, som jobber for en rettferdig og bærekraftig verden. Spire jobber med informasjonsarbeid og politisk påvirkning for å skape endring. Utviklingsfondet er deres moderorganisasjon.

spireorg.no

Å skapa endring

✍ ELISABETH HUSEBØ, HOGGANVIK LANDSBY

«Langsamt blir allting til,
Skapelsen varer evig»

Inger Hagerup

Å skapa er i utgangspunktet ei endring – frå øyde og tomrom til verda, frå kaos til kosmos, frå blanke ark og fargestift til kunstverk ...

Skaparverket er også i konstant endring, langsamt slik kontinent flyttar på seg og fjell vert brote ned til sand, ein årleg syklus frå frø til blome og tilbake til frø, langsam vekst som eit tre ...

Som menneske er vi også underlagt desse endringane som er innbygde i skapinga; vi vert fødte små og hjelpelause, blir vaksne og kraftfulle, vert gamle og svake. Men det vi gjer ut av

livet, det er vi med og skapar sjølv! Også menneskesamfunn er det vi menneske som har skapt, og vi som kan endra. Men det er lett(are) å berre drive med straumen, tilpassa seg endringar utanfrå, «alle gjer det slik no». Korleis kan vi bli aktivt med på å skapa dei endringane som trengst, i balansen mellom å sitte fast i fortida, følga med i tida, og i aktivt å forme framtida?

Camphill-rørsla vart til som ein impuls til ein ny måte å leva saman på, inspirert av antroposofi generelt, tregreiningstanken spesielt, og med vern av det sanne menneskeiletet som leiande motiv.

Formene dette har tatt i det praktiske liv har vore forskjellige; ulike land

har forskjellig lovverk ein skal passa inn i; det er forskjell på å driva ein skule for barn og ein landsby for vaksne, osb.

Men også tidene har forandra seg:

På 40-talet var det generelt ganske uvanleg å ha eit eige soverom, og i Camphill School dela ein «soveromsansvarleg» medarbeidar rom med fem til ti barn med spesielle behov. Og i landsbyane var det vanleg til langt ut på åttitalet at bebuarar eller unge medarbeidarar dela rom. No har det blitt ein sjølvsgt ting at alle menneske treng sitt eige soverom, og kanskje sitt eige opphaldsrom og bad også. Og at husansvarlege må ha ei leilegheit for seg sjølv, eller kanskje bu for seg sjølv i eit nabohus har blitt meir og meir vanleg.

Et spill til Mikkelsmess Vidaråsen 2020» av Karl König fremført med ny musikk av Cornelius Evensen. Se hele forestillingen på YouTube. Video/foto: Ruben Khachatryan

Fra livet på Hogganvik.
Foto: Insa Rumpf.

Eg veit ikkje heilt kor medvetne vi som lever i ein Camphill-fellesskap har vore når vi har tatt del i desse endringane i synet på kor mykje (materielt) rom eit menneske treng? Og er det gamaldags eller framtidsretta å bu i store husfellesskap? Det er det delte meiningar om, både innanfor og utanfor rørsla.

Og dette med Bibelaftein; å samla seg kvar laurdag til eit fint måltid og snakka om ein bibeltekst, er det håplaus utdatert? Eller er det noko framtidsretta, dette å samtala regelbunde om kva det vil seie å vera eit menneske, og i kva retning vi ønsker å utvikla oss, på bakgrunn av ein bibeltekst?

Å gjera arbeidet sitt, ikkje for ei løn i vanleg forstand, men ut frå kjærleik til «alt som er i fellesskapen sin varetekt» er eit anna leiande motiv i Camphill-rørsla. Her er det også store forskjellar på korleis dette vert praktisert. I Noreg blir det gjort slik at medarbeidarpengar går inn i ein felles pott, der alle får behova sine dekkja, og eventuelle overskot har blitt gjort til frie gåvepengar, oftast til utviklinga av landsbyane, både her i landet og til dømes i Aust-Europa. Korleis pengar har blitt delt etter behov, har variert noko frå landsby til landsby, og endra seg gjennom åra, det er ein modell som det stadig blir gjort bevisst arbeid kring.

Det er etter kvart ganske mange

som har arbeidsplassen sin i Camphill utan å bu der, utan å ta del i levefellesskap og økonomisk fellesskap. Korleis vi får til ei rettferdig godtgjering for deira arbeid, og korleis vi klarar å ha to parallelle system: løn for ei viss mengde målbar mengde arbeid, og å dekke behova til dei som ikkje tel timar, eller delar inn dagen i arbeid og fritid på vanleg måte, er ei av utfordringane Camphill må har måtta ta tak i dei siste tiåra.

Å skapa endring – det er kanskje å stå med føtene trygt på jorda, i det som er no, og med blikket festa på det idealet vi vil fram til. Og så lyfte ein fot og ta eit skritt om gongen; for den som har begge beina på jorda, står still.

camphill.no

Forandringens vind

Refleksjoner over 2020 – et forandringens år

✍ TATIANA BEKEZINA, PSYKOLOG OG SPRÅKLÆRER I ST. PETERSBURG

Stopp opp. Se deg rundt. Oppdag. Lytt til deg selv. Hør. Føl.

Husker du dine innerste drømmer fra du var barn og ungdom? Hva du ville bli, steder du ville reise til og alt du ville gjøre? Husker du følelsen, forventningen, som gjorde at du ikke fikk sove – for når du lukket øynene, tegnet hjernen din lysende fremtidsbilder, og du fikk den ene ideen etter den andre. Og der lå du, hele natten uten å få blund på øynene, helt til morgenen, fylt av glede og følelsen av at du kunne klare alt og at alle drømmene dine kunne bli til virkelighet.

Hvor mange år har gått siden da? Se deg tilbake. Har du fulgt den veien du drømte om, eller har du valgt en annen vei og latt drømmene forbli bare drømmer? Det er ikke viktig hva som var årsaken, det var ikke galt at du skiftet retning. Vi står alltid overfor valg, og valget ditt var ikke riktig eller galt – du gjorde nettopp det som var nødvendig for deg å gjøre da, i fortiden. Og ikke alle ungdomsdrømmer fortsetter å være drømmene våre som voksne. Interessene våre forandrer seg, verdiene våre forandrer seg – vi forandrer oss.

Men hva hvis barndomsdrømmen har fortsatt å leve i hjertet ditt alle disse årene? Er det mulig å vende tilbake på den veien og gjøre drømmen til virkelighet hvis livet ditt minner om *Groundhog Day* og du ikke ser noen vei ut av tredemøllen?

2020 ble en utfordring for flertallet av verdens befolkning: Folk mistet sine kjære, de mistet jobbene sine, mistet håpet. Men – så merkelig! Da jeg leste nyttårsinnlegg i sosiale medier, så jeg at mange innlegg startet med å uttrykke takknemlighet for det siste året. «Takk-

nemlighet?» spør du kanskje. Ja, det er riktig. Takknemlighet.

Og vet du hva som er den viktigste grunnen til at folk er takknemlige for 2020? Det er at de har fått muligheten til å stoppe opp og trekke pusten dypt, muligheten til å se seg rundt og oppdage hvor vakker verden rundt oss er, muligheten til å se tilbake og lytte til hjertet sitt, se den klare himmelen og det rene vannet, være takknemlige for sine nærmeste.

HVERDAGSLIVET AKSELERERTE

1900-tallet var en tid med fremgang og aktivitet. Og Russland, med sin ustabilitet og store politiske begivenheter, var ikke noe unntak. På 2000-tallet gikk vi inn i en fornyet, men ikke riktig fullstendig forståelse, av hva endringene

”

Vel, 2020 ... Takk. Du var interessant. Og til og med noen ganger ganske morsom å betrakte fra sidelinjen. Det var tungt følelsesmessig, men det var veldig nyttig ... OK. Det var veldig tøft! I løpet av dette året har jeg blitt utrolig sterk! Og jeg ser ting mye klarere ... Alt faller på plass.

Sitat fra sosiale medier

Tatiana er glad i naturen og er en ivrig fotograf. Her på tur i skogen nær foreldrenes datsja.

Jeg er takknemlig for dette året, det har gitt meg mye nytt, mye vekst og glede.

Sitat fra sosiale medier

brakte med seg av positivt og negativt. Hverdagslivet har akselerert, kulturelle verdier og prioriteringer har forandret seg. Lenge var det ingen som lyttet til de få som snakket om betydningen av pusterom og kontemplasjon. Men da menneskene begynte å forstå at disse ordene var viktige, innså de plutselig at det ikke var så lett å stoppe opp. Systemet drar deg videre framover i stor hastighet – som et hurtigtog. Og kanskje du sakner farten og til og med klarer å få øye på noen detaljer gjennom vinduet, og kanskje hører du deg selv slik som du var i fortiden, som roper «Stopp! Du går feil vei! Det er ikke dit du skal!», men bildene fortsetter å blafre forbi, på samme måte som årene.

2020 – BRÅSTOPP!

Og plutselig, i 2020. Nødbrems. Bremsene hviner, vognene gnisser. Noen faller og slår seg, blir skadet, noen låner en skulder til dem som trenger det, noen får tak i rekkverket og holder seg på bena.

Og så begynte det viktigste: Folk begynte sakte å reise seg, hjelpe hverandre, se seg overrasket rundt. Og det skjedde et under. De så. De hørte. De følte.

Her var de, de aller nærmeste, foreldrene, som du ikke hadde sett på lenge og sjelden ringte til. De trenger ikke mye – noen gode ord, et smil, oppmerksomhet. Og du sa kanskje aldri at du var glad i dem og lyttet sjelden til dem. Nå kunne du ta telefonen og ringe.

Så var det barna, kanskje eksisterer du mer enn du lever i livet deres. Hverdagen kan ofte ende opp med

å sørge for at de får mat, gjør lekser, sover og står opp i tide, fordi du fyker rundt som et ekorn. Hjem – jobb – hjem, det blir ikke tid til å sitte sammen, gi en klem, lese, prate, høre på, rive seg løs fra byen og bare vandre en tur i skogen. Hjelpen fra bestemødre og bestefedre i Russland er uvurderlig, men i det øyeblikket du hører det lille barnet ditt kaller bestemoren sin for «mamma», fryser hjertet til. Men ... som alltid fortsetter du å løpe i ring. Og her, nå – pause. Og du ser deg rundt i forbløffelse og ser verden gjennom barnets øyne.

Her er en venn, din nære venn, og du innser plutselig at du pleier å glemme å gratulere ham på bursdagen hans, og at det er hundre år siden sist dere så hverandre. Og det har ikke slått deg tidligere at du kunne ta kontakt med en videosamtale og sende ham et smil til tross for avstanden.

Og dessuten viste det seg at en rolig ferie på hytta ikke var noe dårligere avkobling enn en reise til utlandet.

Merkelig nok har dette året med isolasjon og stengte grenser vært rikt på møter. Viktige, interessante, noen ganger uventede, eller tvert imot, møter jeg har ventet utålmodig på.

Sitat fra sosiale medier

NYE MULIGHETER

Og det viste seg at det ikke var så skremmende å være åpen for ny kunnskap og ta det første skrittet mot det som tidligere hadde virket umulig. Og det faktum at på grunn av koronarestriksjonene trengte du ikke å stå opp tidlig om morgenen og gå til en jobb du ikke var glad i hadde også sine fordeler. Og kanskje viste det seg til og med at du fikk mer tid til det du liker å holde

på med, kanskje en hobby ble til en virksomhet du kan leve av? Og mer, og mer, og mer ...

2020 har ikke bare vært et prøvelsens år, men også et år med forandringer og prestasjoner, og for noen har det vært et år som har gitt dem mulighet for å oppfylle sine innerste ønsker.

En veldig talentfull jente, som opplevde fjoråret som et vendepunkt i arbeidet sitt, skrev i et innlegg: «2020 har vært et år for ydmykhet og mulighet til å fokusere på det nye. Lete etter noe som kan fylle deg ... Det er et lys for hver enkelt av oss. Trekk pusten dypt og gå mot det!»

Oversatt fra russisk av Jannike Østervold

Tatiana underviser i russisk som fremmedspråk ved Zlatoust språkskole i St. Petersburg og har elever fra mange land – både barn og voksne.

Helena og Anders Isebakke har skapt en hyggelig møteplass for både lokalbefolkning og sommergjester.

Løkkevika handel

✍ ANDERS ISEBAKKE 📷 MICHAEL HELGESEN

Helena og Anders Isebakke tok det store spranget – de flyttet fra Oslo og har skapt nytt liv i et tradisjonsrikt butikklokale i Løkkevika i Skjeberg, med salg av lokale kvalitetsprodukter, surdeigsbakst fra eget bakeri og kulturarrangementer.

Langs med Kyststien i Sarpsborg finner du Løkkevika, et trivelig og levende sted om sommeren med mange hyttebesøkende. Her drives den lille sesongbaserte butikken Løkkevika Handel. I tidligere tider i Løkkevikas historie var dette offentlige rommet en nødvendighet for at folk skulle ha mat på bordet. I dag er logistikken rundt matvarehandel endret drastisk, men behovet for lokale møteplasser i småsamfunn som Løkkevika er like aktuelt.

Løkkevika Handel ønsker å tilby et helhetlig konsept som er tydelig annerledes enn de større matvarebutikkene. Vi ønsker å bygge vår drift på glede over god mat, rettferdige og bærekraftige vilkår i hele matvarekjeden, kortreiste og norske mat- og håndverkstradisjoner og norsk matvareinnovasjon. Det finnes utrolig mange dyktige, lidenskapelige og innovative

matvareprodusenter i kortreist avstand. Naturlig nok blir disse ofte mindre synlige i de store matvarekjedene der det er en tydelig tendens at lavest mulig pris er et hovedfokus. I Løkkevika Handel etterstreber vi å synliggjøre de mindre og spennende produsentene bedre innenfor en annen type butikkkonsept.

Lokalet er innredet med bjørk og bambus satt sammen med en kombinasjon av opprinnelige retrofarger fra butikkens tidligere tider og en nyere introdusert skogsbæraktig rosa. Du kan sitte ved det selvsnekrede langbordet ute i solen, eller ved et av bordene inne i det lyse butikklokalet. Her kan man nyte dagsferske kardemommeboller eller gård-is, sammen med en kopp kaffe eller cappuccino. Om sommeren kan man også prøve den spanske delikatessen gazpacho, en kald tomatsuppe. Perfekt å ta med på stranda!

KVALITETSMAT OG LOKALE RÅVARER

Løkkevika Handel har i år videreutviklet driften ved å etablere et eget surdeigsbakeri i butikken. I bakeriet benyttes kun mel fra lokale produsenter – Holli Mølle i Spydeberg og Lien Gård og Delås Gård, som holder til helt i nær-området til butikken i Skjeberg. Blant det øvrige vareutvalget kan det nevnes kaffe fra Jacu kaffebrenneri i Ålesund, lokale ullgrisprodukter, egg, honning og rapsolje, et godt utvalg norske gårdoster, iskrem fra Bamsrudlåven i Mysen, eplemost fra Dyre Gård i Rygge og et nostalgisk utvalg med godteri. Vi gir gjerne tips til produkter som passer godt sammen. Videre er også vi utsalgsted for Fair & Square, som produserer klær på en rettferdig måte, med egen fabrikk i Kina der de ansatte jobber under arbeidsforhold som er sammenliknbare med normal norsk standard.

Vi mener at utvalget i butikken også kan tiltrekke kunder uten umiddelbar tilknytning til Løkkevika, som er nysgjerrige på kvalitetsmat. Vi ser på Løkkevika Handel som en mulig luftenventil for folk som drar på lørdagsturer til Svinesund i Sverige, siden vi holder til kun 3 minutter med bil fra E6 avkjøring nr. 3.

Helena og Anders Isebakke drifter i dag Løkkevika Handel og er selv bosatt i etasjen over butikklokalet, i leiligheten etter Anders' besteforeldre. Til daglig

jobber Helena som prest i Den norske kirke, mens Anders er sivilingeniør og jobber som akustisk rådgiver. Anders er oldebarn til Astrid og Hans Granholmen, som etablerte handelsdriften i Løkkevika tilbake på 1920-tallet. Fra 1960-tallet til midten av 1990-tallet driftet Anders' besteforeldre Berit og Halvard Nålum butikken, noe de gjorde med en teft og stil, som har høstet mye ros og gitt rike minner til mange fastboende og ferierende i lokalmiljøet. Løkkevika Handel framstod som en moderne dagligvarehandel med store lokaler og selvbetjening og hadde også bensinpumper og gartneridrift. Endringer i matvarehandelen gjorde det imidlertid stadig mer krevende å holde butikken i drift. Da Berit og Halvard ble pensjonister på midten av 1990-tallet, var det ikke lenger grunnlag for å drive helårsbutikk. Det ble drevet sommerhandel i perioder etter dette, men fra midten av 2000-tallet og fram til 2017 – da Helena og Anders igjen tok i bruk lokalet – stod butikken stengt.

NYTT LIV I GAMLE LOKALER

Med tanke på Løkkevika Handel sin geografiske plassering sentralt i Løkkevika mener vi det er utrolig viktig og verdifullt, også for fremtiden, å jobbe for å bevare liv i lokalet som et næringslokale. Drømmen om å skape noe nytt i

det gamle butikklokalet var vår hovedmotivasjon for å flytte fra et tidligere storbyliv i Oslo tilbake til Anders' røtter i Løkkevika.

Nostalgien fra 1960- og 70-tallets typiske landhandlerier er et naturlig tilhørende element i lokalet til Løkkevika Handel. Siden driften av butikken i dagens nye utgave fremdeles holdes innen familien, har vi også valgt å beholde navnet Løkkevika Handel. Dette valget opplevde vi som litt dristig, men samtidig friskt – og som et riktig valg i form av en stadfesting av at det er tiden rundt Løkkevika Handel som har endret seg og i grunnen ikke selve lokasjonen. Ved å bokstavelig henge oss på historien håper vi å kunne tilby et rom til både å mimre om gamle dager og samtidig skape nye minner for nye generasjoner. At driften er nedskalert og annerledes i sin form i dag sammenliknet med tidligere glansetider ser vi på som både naturlig og nødvendig, siden også behovene og vanene til nåtidens kunder har forandret seg.

Løkkevika Handel holder i år åpent alle lørdager fra 8. mai til 7. august mellom klokka 09 og 15. Dessuten er åpningstidene utvidet i fellesferien i uke 28-31, der det i tillegg til lørdagene også holdes åpent tirsdag-fredag kl. 08-12 og kl. 16-18. Mellom klokka 12 og 16 har de ansatte «siesta», som er motivert i at de fleste kundene er ute på utflukter i dette tidsrommet. Ved å ha en lang pause midt på dagen opplever vi at vi tilpasser oss kundenes bevegelsesmønster, og at vi samtidig gir de ansatte og oss selv mulighet til å nyte sommeren i Løkkevika med strandliv og sykkelturet.

Butikklokalet brukes også til kulturelle arrangementer. Blant annet holder Løkkevika Filmklubb filmvisninger i lokalet med jevne mellomrom. Om sommeren blir det enkelte dager arrangert små konserter og sommeraktiviteter for barn. Av hensyn til smittevern har imidlertid denne typen arrangementer dessverre blitt satt på vent i år. For å holde seg løpende oppdatert om hva som skjer anbefales det å følge Facebook-siden «Løkkevika Handel».

Red. anm: Bildene er tatt før Korona og krav om 1 meters avstand.

* Sara og Anders Isebakke er kunder i Cultura Bank

Løkkevika Handel kan også by på kulturarrangementer og sommeraktiviteter for barn.

Smånytt

Rune Alver, her ved David Monrad Johansens flygel.
Foto: Anna-Julia Granberg

Kreativ i koronatid

Koronatiden har fått mange til å tenke i nye baner. Pianist Rune Alver var lei av at den ene konserten etter den andre ble avlyst på grunn av koronarestriksjoner. Men hvis ikke han kunne komme til konsertlokalene, så kanskje publikum kunne komme til ham – noen få av gangen. Dermed inviterte han til private vårkonsserter for inntil fem personer i huset i skogen i Alverstraumen – med mulighet for å klappe høner og mate villsau på veien. Normalt – når det ikke er koronarestriksjoner – har han en omfattende konsertvirksomhet i inn- og utland, og mange vil ha hørt ham tolke Griegs musikk på Troidhaugen i Bergen. Han har spilt inn en rekke kritikerroste CD-er og er også kjent for å samarbeide med skuespillere og billedkunstnere om mer utradisjonelle prosjekter. En privat huskonsert må være den perfekte miljøvennlige bursdagsgaven til musikkelskere som er lei av stengte kulturtilbud!

runealver.no

Digna – en vei inn i arbeidslivet

Digna.no er en digital læringsplattform som skal hjelpe innvandrere til å komme inn i det norske arbeidslivet. Teamet bak Digna består av mennesker med og uten innvandrerbakgrunn. Innholdet er tilpasset innvandrernes morsmål og utviklet av mennesker med samme kulturelle bakgrunn.

Ved hjelp av appen kan brukerne utforske hvilke muligheter de har med sin kompetanse og få kunnskap om hvilke ferdigheter som trengs for å lykkes i det norske arbeidsmarkedet. «Er du klar for å utforske verdien av din kunnskap og finne din vei videre?», spør de på digna.no. Prosjektet er støttet av Innovasjon Norge.

digna.no

Foto: Adobe Stock

Sykkelferie i Norge

Mange har nok vært nødt til å skrinlegge planer om utenlandsferie i sommer, på grunn av usikkerhet omkring koronasituasjonen. Heldigvis har vi i Norge en rik og variert natur, som byr på store muligheter for å oppleve noe nytt. Hvorfor ikke kombinere det supermiljøvennlige med fysisk aktivitet og opplevelse og dra på sykkel-tur? Syklistenes Landsforening har et stort utvalg av turforslag for lange og korte strekk. Hva med for eksempel å bruke en uke på Villmarksruta gjennom Finnskogen, eller en av de andre 191 turforslagene? Alle turforslag gir informasjon om distanse, estimert tidsbruk, underlag, hvor krevende turen er, trafikkforhold, stigning og om turen passer for el-sykel. Videre er det informasjon om hvordan man kommer til startpunktet med offentlig transport.

syklisteforeningen.no/turer/

Statistikk

Statistikk og håndarbeid virker kanskje som det ikke har noe med hverandre å gjøre, men statistiker Kathrine Frey Frøslie har med sin populære vitenskapelige strikkeblogg «Statistikk» klart å formidle viktige statistiske begreper på en inspirerende og underholdende måte. Blant annet har hun forklart betydningen av det såkalte R-tallet, som det har vært mye fokus på under koronaepidemien. Se lenken nedenfor – videoen anbefales på det varmeste. Selv om du verken er interessert i håndarbeid eller statistikk, kommer du til å huske dette. Bloggen hennes byr også på mange andre interessante innlegg og oppskrifter, fra ponchoer som illustrerer flokkimmunitet, til stortingsvalg som sitteunderlag, normalfordelingskjerf og perlebroderte koronavirus.

www.statistikk.no

Video om R-tallet: <https://bit.ly/3up4Ae0>

Koronaponcho fra sommeren 2020. En strikkes beskrivelse av vaksinegrad og flokkimmunitet. For detaljer, se Statistikk.no

Biodynamiske gårder trenger sesongarbeidere!

På grunn av covid-19 restriksjonene har også flere biodynamiske gårder kommet i en kritisk vanskelig situasjon. Mange gårder pleier å få praktikanter og sesongarbeidere fra utlandet. Dette ble allerede en stor utfordring i fjor, men i år er restriksjonene strengere og det har blitt enda vanskeligere å få tak i sesonghjelp.

Har du kanskje mulighet å bidra en uke, to uker, en måned eller lengre, eller kjenner du noen som har lyst til å jobbe meningsfylt, fysisk, avvekslende, utendørs og i samarbeid med andre, gjerne ta kontakt med en av disse gårdene:

- Camphill Solborg, Jevnaker, solborg@camphill.no
- Aukrust Gård og urteri, Lom, aukr@online.no
- Sørgård'n, Eidskog, lenstang@online.no
- Fokhol Gård, Stange, fokhol@fokhol.no
- Alm Østre, Stange, kontakt@almostre.no
- Skrattåsen Gård, Steinkjer, skrataas@online.no

Kilde: *Biodynamisk forening*

Buy me a Coffee

Du har kanskje hørt om Patreon.com, et nettsted der mennesker som driver med kreativ virksomhet kan lage seg en side og invitere interesserte til å støtte dem med et fast månedlig beløp. Og det er helt fint, men kanskje er det mange som kunne tenke seg å gi noen kroner til en kunstner eller musikkutøver uten å måtte binde seg til å gjøre det fast. Dette problemet har buymeacoffee.com løst. Der er det mulig å støtte med et engangsbetrag, tilsvarende en eller flere virtuelle «kaffekopper» eller «avocadotoast», uten å opprette en konto, alternativt kan man også der bli medlem og gi et fast månedlig beløp. Pengevirkes redaksjon har nettopp testet konseptet ved å støtte tekstilkunstner og tøyreparatør Eva Kittelsen, som vi skrev om i forrige nummer, med å «kjøpe en avocadotoast» til 5 euro på buymeacoffee.com/evakittelsen. buymeacoffee.com

Driftsbygningen som ble med da vi flyttet fra Nesodden, har blitt gjenoppbygget fire ganger av forskjellige eiere. Nå har den kanskje fått en siste plass på Brattlandbakken og kommer til å fungere som butikk og kafe i fremtiden. Foto: Håkon Mella

Det var kjærlighet ved første blick

✍ JESSICA JOSEFSSON

Ingen hadde bodd der på nesten 100 år, men for oss er gården Brattlandbakken i Vestre Gausdal en gyllen mulighet, fylt med potensial. I skogen finner vi virket vårt, og gjennom brukte ting gir vi gården nytt liv.

Det var vinteren 2017 og snøen nådde Kaj Sanden opp til hoftene der han løp alene for å se på det som kunne bli vår gård. Jeg ventet på ham i bilen med vår da 2-årige sønn og følte at det tok en evighet før han kom tilbake. Øynene hans glitret av lykke:

– Det er et helt fantastisk sted, der kan vi bo. Du kommer til å elske det. Og det hadde han helt rett i. Det har gått tre vintre siden da, og

nå har vi endelig fått mulighet å kjøpe ut gården fra Kajs far.

Fra Brattlandbakken ringer jeg Jessica Josefsson, 45 år, verden rundt som frilansjournalist, og mannen min, Kaj Sanden, 28 år, har fått jobb som avløser på gårder rundt omkring i dalen. Han har også startet sitt eget gartnerfirma. Én sønn har blitt til to, Norian, 2 år, og Kian, 5 år.

I dag har de en kjempestor hage å leke i. Når vårsolen varmer opp jorden, løper de ned i det som er begynnelsen på en matskog.

VÅR DRØM TAR SAKTE FORM

Vi har fra begynnelsen ønsket å få til alt selv, planlegge, lage tegninger og bygge. Det går ikke kjemperaskt, men det er også det som er det fine. Å lengte og se vår drøm sakte ta form. Og for oss

er det viktig med gjenbruk. Å skape og gi liv til gamle ting med materialer som ellers ville blitt kastet.

I dag finnes det bare en utedo på gården. Vi bygget om den gamle og brukte de gamle panelene fra et av husene til kledning. Inngangen mangler vegg, og det gjør at solen når inn til den besøkende, som samtidig kan nyte utsikten ut over dalen.

Vi planlegger å bygge et ordentlig bad under låvebroen, med badekar og vask. Det blir forbundet med bolighuset gjennom et drivhus. En idé jeg fikk for flere år siden fra et hus i Kiruna – hvem vill ikke gå gjennom et drivhus for å komme til badet?

Drivhuset skal bygges med vinduer vi har fått fra naboer og funnet på Finn, alt satt sammen med en tømmeramme fra egen skog. På den måten deler vi

varmen fra huset naturlig med plantene. Drømmen er at vi kan plante vekster der som trenger litt varmere klima.

Husene som vi restaurerer, skal bare inneholde miljøvennlige materialer. Taket på bolighuset blir av osp, både materialer fra Finn, men også av virke fra vår egen skog. For vi liker tanken på å bruke det vi har rundt oss på en respektfull måte.

Bolighuset er på 24 kvadratmeter, og det er veldig funksjonelt og koselig hvis man er løsningsorientert. Vi har alltid likt tanken på å bo i et mindre hus. Og vi føler ikke at det blir lite. Rundt tre av de fire veggene løper en svær terrasse,

som vi elsker å bruke. Den kommer til å få tak av glass – gamle sikkerhetsglass vi har fått fra Gjøviks olympiske ishall. De hadde stått lenge ubrukt i kjelleren i Gjøvik før Kaj fant dem.

VANN OG VARME

Gården mangler eget vann, og den er ikke knyttet til strømmettet. I dag har vi et lite, brukt solcellepanel, som vil bli oppgradert ved hjelp av lånet fra Cultura bank. En gjenbrukt vindmølle kommer også godt til hjelp. Og gjemt langt inne i skogen har vi funnet en vannkilde, som ble brukt av gården i tidligere tider. Gamle trematerialer forteller oss at det

nok var dit de gikk og hentet vann, så den ønsker vi å ta i bruk og bygge inn, for å ikke dele vannet med alle skogens dyr.

For å få varme i huset fyrer vi, og da er det en fordel å ha et lite hus.

For mange virker kanskje livet vårt primitivt, men jeg føler at det gir livet mitt en sterkere tilknytning til elementene og en større mening. Et liv som vi vil dele med andre gjennom å holde kurs og festivaler. Vi har allerede arrangert kurs i å bygge pizzaovn i naturlige materialer og holdt kurs i trebeskjæring. Vi er bare ved begynnelsen. ●

Materialer til bygget finner vi blant annet i vår egen skog. Sammen med barna våre går vi ut i skogen, finner trær vi skal felle og sager og hugger dem sammen til ved, som vi fyrer med. Foto: Jessica Josefsson

✳ Jessica Josefsson og Kaj Sanden er kunder i Cultura Bank

Da vi startet. På Brattlandbakken finnes det en låve, her med den gamle doen, et eldhus og et stabbur. Av det gamle bolighuset står bare grunnmuren igjen, det tenker vi kan bli en jordkjeller. Vi har begynt å restaurere det lille eldhuset til høyre i bildet, som kommer til å bli vårt bolighus. Foto: Kaj Sanden

I 2020 stod den nye utedoen klar, som vi kommer til å bruke frem til badet er bygget. Foto: Jessica Josefsson

Å rydde strandsøppel er hardt fysisk arbeid, som ikke kan erstattes av maskiner, siden man ferdes i ulendt og sårbart terreng.

Fiskeutstyr fra kommersielt fiske, f. eks. trålposer og snurrevad, er blant det vi finner mest av, målt i antall tonn. Dette er kostbart utstyr som ingen kaster på havet med vilje, men med de store mengdene som er i bruk vil selv et lavt svinn og uhell føre til store miljøproblemer.

Vi er i samme båt

✍ ROLF-ØRJAN HØGSET, PROSJEKTLEDER 📷 IN THE SAME BOAT

Siden «In the same boat» ble etablert i 2017 har vi ryddet mer enn 800 000 kilo plastsøppel fra Norges kyst.

Vi har fasilitert mer enn 50 000 timer frivillig innsats og gått over ca. 8000 kilometer strandlinje på jakt etter eierløs plast. Vårt faste strandryddemannskap består av ungdom både fra Norge og andre land, som setter av 2 måneder eller mer for å bo ombord i seilbåtene våre og rydde strandsøppel på frivillig basis. Dette er miljøengasjerte, og ofte høyt utdannede unge voksne, som ønsker å lære mer om hav og bærekraft. Erfaringene de får med seg fra sitt opphold med In The Same Boat tar de med i sin videre utdanning og karriere, og de blir evige ambassadører for et rent og bærekraftig hav gjennom sine personlige sosiale nettverk.

FRIVILLIGE FRA INN- OG UTLAND HJELPER TIL

I tillegg til å jobbe med langtid frivillige hjelper vi lokale frivillige langs hele kysten med å komme seg ut i skjærgården, eller med å hente plastsøppelet de har ryddet på eget initiativ. Ved at vi henter og tar oss av forskriftsmessig innlevering av avfallet senker vi terskelen for rydding langs hele kysten.

Også næringslivet bidrar med arbeidskraft, ved å sende eget personell ut som "frivillige" på våre tokt, og vi har hatt med oss personell både fra oljenæringen, fiskeri og oppdrett.

Opp mot 80% av det vi rydder er avfall fra fiskeaktivitet, og bare ca. 2% kommer fra personlig forbruk. Flere forskningsrapporter forteller at det meste av avfallet kommer fra norske kilder, men en del også fra våre nærmeste naboland rundt Nordsjøen.

DE SOM TJENER PÅ PLASTBRUKEN BØR BETALE OPPRYDNINGEN!

Vi har fått kontroll på kampen mot forsøplingen, og vi vet hvordan vi skal temme plastmonsteret. Den største utfordringen vår har imidlertid vært å få dekket kostnadene til å holde oss flytende, til å dekke lønn til profesjonelle skipper og teamledere, til drivstoff og til å betale lånene på fartøyene våre. I en verden hvor de fleste bransjer på en eller flere måter bygger sine formuer nettopp på produkter som er laget av plast, eller der plast på en eller annen måte er en viktig del av verdikjeden, er det vanskelig og vondt å ikke bli inkludert. Vi burde egentlig være en del av verdikjeden. Kostnadene

En forsøpelt strand på Helgelandskysten

Et team på 8-10 personer kan rydde opp til flere tonn pr. dag.

ved produksjon og formidling av varer av plast eller i plastemballasje skulle også omfattet kostnaden ved å rydde opp det som kommer på avveie.

Til tross for hvor flinke befolkningen og næringslivet har blitt i dag og hvor mye vi vet om forsøplingens kilder og skadevirkninger, så er det fortsatt ingen som tar det økonomiske ansvaret for plasten som kommer på avveie, og næringslivets interesseorganisasjoner kjemper hardt for å kontrollere krav, pålegg og skatter som skal bidra til å redusere forsøplingen. Slik vi ser det, burde bidrag til opprydding av plastforsøpling vært en forpliktelse for alle bedrifter som involverer plast i sin virksomhet og sine verdikjeder. Det kunne vært en liten promille avgift på bunnlinja, eller at de ansatte måtte delta på minst en dag opprydding pr. år hver. Det er faktisk ikke så mye som skal til dersom alle blir med.

ALLE KAN DELTA

Vårt mål er å gjøre det mulig for absolutt alle å delta – både bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner. Terskelen skal være så lav som mulig, og vi samarbeider både med Skjærgårdstjenesten og friluftsrådene langs kysten.

For de som ikke kan sende arbeidskraft i form av ansatte, går det an å delta litt i spleisen på kostnadene. Vi sørger for å holde i drift fartøy og infrastruktur både for å få folk ut i skjærgården for å rydde, og for å hente inn igjen søpla. Vi samarbeider dessuten med avfallsbransjen og aktører som har spesialisert seg på gjenvinning, slik at så mye som mulig av plasten vi henter inn kan bli til nye produkter, i stedet for å brennes for å bli energi.

Siden en stor del av vår arbeidskraft er basert på frivillighet, og våre arbeidsmetoder som er utviklet over mange år er svært effektive, er vi verdensledende i kostnadseffektivitet. Vi er overbevist om at Norge har verdens vakreste kyst, og med næringslivets hjelp og støtte skal vi gjøre alt vi kan for at den også skal være verdens reneste.

www.inthesameboat.eco

Nytt fra Cultura

Nytt om ansatte

6. april i år kunne vi ønske Kristine Falkgård velkommen som ny daglig leder av Cultura Bank – se artikkel på sidene 4-5. I en situasjon med mye bruk av hjemmekontor på grunn av koronatiltak har mange av hennes første møter med ansatte og samarbeidspartnere måttet skje digitalt. Kristine Falkgård er første kvinne i sjefsstolen siden Cultura Bank startet sin virksomhet i 1997. Tidligere banksjefer har vært Svein Berglund, Lars Hektoen og fra 2015 Kjell Fredrik Løvold, som etter eget ønske har gått over i annen funksjon i banken, som spesialrådgiver med ansvar for compliance.

Det var en overveldende stor respons da Cultura Bank lyste ut et ledig vikariat i vårt kundesenter – over 200 søkere ville gjerne jobbe i Cultura Bank. Valget falt på Hedda Ellinor Melbø Kristoffersen (21). Hun har bachelor i forretningsjus og økonomi og har tidligere erfaring fra lignende arbeid som sommervikar i bank. I fritiden liker hun å være sammen med venner og familie.

Hedda Ellinor Melbø Kristoffersen

Rethinking Economics

Cultura Bank er blitt næringslivs-medlem av Rethinking Economics, som du kan lese mer om i artikkelen av Ebba Boye på side 26. Både bedrifter og enkeltpersoner kan bli medlem i dette nettverket, som arbeider for å fremme kunnskap om forskjellige økonomiske perspektiver på hvordan vi kan løse de økonomiske utfordringene i vår tid.

Nytt fra Cultura Gavefond

Ved forrige søknadsfrist, 15. april, var det kommet inn 48 søknader. Av disse var det 4 søknader som fikk støtte. Ett av prosjektene som fikk støtte, var Cycle UB fra Thora Storm videregående skole i Trøndelag, som utvikler en helhetlig løsning for oppheiting og utnyttning av slam fra oppdrettsmerder. På den måten lages en sirkulærøkonomi der ressursene blir utnyttet optimalt. Prosjektet fikk støtte til å utvikle en prototype av slamsamleren sin. Prosjektet kvalifiserte seg til NM for ungdomsbedrifter, der de fikk priser i kategoriene Bærekraftsprisen (1. plass), Beste forretningsplan (2. plass) og Beste ungdomsbedrift (2. plass). Vi gratulerer Cycle UB med flott innsats og ønsker dem lykke til videre.

Cycle UB

Husk søknadsfristen til Cultura Gavefond 15. august

Cultura Gavefond er opprettet med utgangspunkt i verdigrunnlaget som Cultura Bank bygger på og har til oppgave å støtte utviklingsoppgaver innenfor bærekraftige og samfunnsnyttige formål. I dagens situasjon har Gavefondet begrensede midler til utdeling og kan støtte konkrete tiltak med beløp i størrelsesorden 3 000 – 15 000 kroner. Gavefondet gir ikke midler til drift. Benytt søknadsskjema på cultura.no/gavefond

Gavefondet skulle gjerne ha støttet flere prosjekter om fondet hadde hatt flere midler. Cultura Gavefond tar gjerne imot donasjoner, for eksempel gjennom «bursdagsinnsamling» på CulturaFlokk.no eller innbetalinger direkte til gavefondets innsamlingskonto 1254.05.19208.

Nytt om tillitsvalgte

På forstanderskapsmøtet 25. mars 2021 ble det gjennomført valg til styre og valgkomité i Cultura Bank.

VALG AV STYREMEDLEMMER:

- Gustavo Parra de Andrade ble valgt som styremedlem for 2 år
- Alf Howlid ble gjenvalgt som styremedlem for 2 år
- Randi Almås Welhaven ble gjenvalgt som styremedlem for 2 år
- Stig Aune ble gjenvalgt som varamedlem for 2 år
- De ansatte har gjenvalgt Camilla Gjetnes til varamedlem for 2 år, som representant for de ansatte i styret.
- Morten Johannessen ble valgt til nestleder i styret for ett år.

Styret består deretter av Maria Bjune, leder, Morten Johannessen, nestleder, Gustavo Parra de Andrade, Camilla Brox, Alf Howlid, Randi Almås Welhaven samt Christine Praamsma (valgt av de ansatte), og med Camilla Gjetnes (personlig vara for Christine Praamsma), Stig Aune og Liv Anna Lindman som varamedlemmer.

Vi ønsker Gustavo Parra de Andrade (36) velkommen som nytt styremedlem. Selv om han er ny i styret, er han godt kjent med Cultura Bank og verdibasert bankvirksomhet fra mange år tilbake. Allerede som student deltok han på sommerkurs i regi av Institute for Social Banking. Han var i en periode ansatt i Cultura Bank, først på et prosjekt som masterstudent, og deretter i økonomiavdelingen, der han blant annet arbeidet med rapportering og det internasjonale samarbeidet med Global Alliance for Banking on Values. Deretter begynte han i Framtiden i Våre hender, hvor han har arbeidet med den norske versjonen av Fair Finance Guide – Etisk Bankguide. Han er nå ansatt i Oslo Kommune, Bymiljøetaten som fagsvarlig for miljøstatus.

Gustavo Parra de Andrade

VALG TIL VALGKOMITEEN

- Åsa Jeppsson ble gjenvalgt som leder
- Anne-Kristin Løes ble gjenvalgt som medlem
- Lars Hektoen ble valgt som fast medlem
- Michael Lommertz ble valgt som varamedlem
- De ansatte har valgt Stian Torstenson som medlem og Tor-Fabian Seljesæter-Aaserud som vararepresentant

FORSTANDERSKAP

Det har vært gjennomført valgmøter for innskyttere og egenkapitalbevisiere og blant ansatte.

Frank Schmiemann (egenkapitalbevisiere) og Lars Hektoen (innskyttere) ble gjenvalgt som medlemmer, mens Elizabeth Wirsching (innskyttere) ikke ønsket gjenvalg. Tidligere varamedlem Michael Lommerz ble valgt som medlem etter Elizabeth Wirsching, og Svanhild Sørensen ble valgt som nytt varamedlem for innskytterne. Tor-Fabian Seljesæter-Aaserud fra Cultura Banks kredittavdeling er ny representant for ansatte.

Etter dette er forstanderskapets sammensetning slik:

	Leder	Egenkapitalbevisierne
Frank Schmiemann	Leder	Egenkapitalbevisierne
Idun Bjerkvik Leinaas	Nestleder	Innskyttere
Lars Hektoen	Medlem	Innskyttere
Ove Jakobsen	Medlem	Innskyttere
Elisabeth Tollisen	Medlem	Innskyttere
Michael Lommertz	Medlem	Innskyttere
Svanhild Sørensen	Vara	Innskyttere
Åsa Jeppsson	Medlem	Egenkapitalbevisierne
Anne-Kristin Løes	Medlem	Egenkapitalbevisierne
Holger Schlaupitz	Medlem	Egenkapitalbevisierne
Morten Ingvaldsen	Vara	Egenkapitalbevisierne
Kari Schage	Medlem	Ansatte
Tor-Fabian Seljesæter-Aaserud	Medlem	Ansatte
Jannike Østervold	Medlem	Ansatte
Stian Torstenson	Vara	Ansatte

Gi gaven videre!

Har du bursdag og alt du trenger?

Med en bursdagsinnsamling til Cultura Gavefond på cultura-flokk.no kan du gi gaven videre.

Cultura Gavefond har tre årlige utdelinger til prosjekter som er bra for mennesker og miljø.

cultura.no/gavefond

Nytt om utlån

GODT BRØD

Godt Brød har fått lån til å åpne et nytt utsalg på Festplassen i Bergen – det er så midt i byen som man kan komme. Godt Brød har vært kunde i Cultura Bank siden oppstarten, og vi er glade for å kunne være med på å spre smakfulle økologiske bakevarer til stadig nye steder i landet.

Nytt fra CulturaFlokk

FOLKEFINANSIERINGSVERKSTED HØSTEN 2021

Vi gjentar suksessen fra tidligere og planlegger å tilby et nytt folkefinansieringsverksted høsten 2021 for inntil 10 prosjekter.

Mange har kanskje brukt tiden under koronapandemien til å tenke ut prosjekt-ideer de har lyst til å realisere. For å lykkes med folkefinansiering er det ikke nok å ha en god idé, du må også presentere og markedsføre den godt. Dette kan du lære mer om på vårt folkefinansieringsverksted.

Verkstedet er primært rettet mot deg som har lyst til å lansere et folkefinansieringsprosjekt på CulturaFlokk. Der tar vi imot prosjekter som har positive effekter for mennesker og/eller miljø. Dersom koronasituasjonen tillater det, vil vi arrangere en fysisk samling, alternativt et digitalt arrangement. På www.cultura.no/verksted har vi lagt ut et skjema der du kan melde interesse (gjelder ikke som påmelding, det er kun for å få tilsendt informasjon).

FORSKJELLIGE FORMER FOR FOLKEFINANSIERING

CulturaFlokk tilbyr to mulige former for folkefinansiering, donasjon og belønning. Donasjon betyr at givne gir penger til prosjektet uten å få noen motytelse, mens belønning betyr at givne får noe tilbake, det kan være noe fysisk, noe digitalt eller virtuelt.

I tillegg finnes det folkefinansieringsplattformer som tilbyr å formidle lån og egenkapital. Disse formene er mer komplekse når det gjelder regulatoriske forhold og tilbys ikke pr. i dag av Cultura Bank. Du finner en oversikt over norske folkefinansieringsplattformer på norskcrowdfunding.no.

VARIABELT MÅLBELOP

Mest vanlig er det å lage en innsamling med variabelt målbeløp, der pengene går til formålet uansett hvor mye eller lite som kommer inn.

ALT ELLER INGENTING

Alternativt kan du sette et mål for innsamlingen og si til givne at hvis du klarer å oppnå målbeløpet, så vil prosjektet bli gjennomført, ellers blir det ikke gjennomført og pengene blir refundert til givne. Det kan CulturaFlokk ordne med få tastetrykk, og det koster deg ikke noe. Det kan for eksempel være aktuelt hvis du trenger penger til en plateinnspilling eller en bokutgivelse, men ikke har lyst til å ta noen økonomisk risiko selv.

BURSDAGSINNSAMLING PÅ CULTURAFLOKK – ALTERNATIV TIL FACEBOOK

«Gi gaven videre» på CulturaFlokk er et alternativ til bursdagsinnsamlinger på Facebook. Vi har tilrettelagt for gaveinnsamling til de organisasjonene som Cultura Bank har et støttekontosamarbeid med, og til Cultura Gavefond, men flere organisasjoner er velkomne.

Hvorfor skal du velge CulturaFlokk istedenfor en innsamling på Facebook? Kanskje er du ikke på Facebook, eller kanskje de som har lyst til å gi deg en gave ikke er på Facebook, de heller. Dessuten liker du godt at vi ikke gir data om deg og givne videre til tredjeparter. På CulturaFlokk kan du også skrive mer, både om deg selv og om hvorfor dette er organisasjonen du ønsker skal få din gave. Da blir det mer personlig for de som skal gi deg gave, for organisasjonen og for deg.

culturflokk.no

Planlegging av høstens Økojakt er i gang!

– oppdag Oslos økologiske perler, 24. september til 3. oktober 2021.

Vi har allerede begynt å planlegge årets Økojakt, som skal arrangeres under Økouka i Oslo fra 24. september til 3. oktober 2021. Økojakten er en fin anledning for bedrifter til å få vist seg fram for nye kunder, og for økologi-interesserte til å bli kjent med nye steder.

SLIK FUNGERER DET:

For «Økojegerne»: Du laster ned appen og kan se alle bedriftene som deltar markert på kartet. Med Økojakt-appen får du fine tilbud og smaksprøver når du besøker de ulike stedene. Slik kan du smake deg gjennom Oslos gater og bli kjent med lokale økologiske butikker, kafeer og restauranter. Gjennom uken samler du poeng for hvert besøk og er med i trekningen av flotte premier! Hvert poeng gir et lodd i lotteriet, så jo flere steder du besøker, desto større er vintersjansene.

For bedriftene: Vi registrerer aktuelle bedrifter i Økojakt-appen. Bedriftene som deltar må ha fokus på økologi og/eller fair-trade og må tilby en fordel i form av f.eks. rabatt eller smaksprøver til deltakerne i Økojakten, som besøker deres bedrift under Økouka. Det er gratis for bedriftene å bli registrert i Økojakt-appen.

Vi vil gjerne ha kontakt med bedrifter i Oslo-området som ønsker å delta. Ønsker din bedrift å være en del av Økojakten? Ta kontakt på stian@cultura.no.

Les mer om Økojakt på okojakt.no, og følg oss på Facebook for oppdateringer. Vi jobber med å gjøre klar en ny og forbedret versjon av Økojakt-appen, som du vil finne i Appstore og Google Play.

Foto: Margaret Kwarteng

Økojakten arrangeres av Cultura Bank og er en del av Økouka Oslo – En feiring av norsk økologisk mat, som formidler både råvarer, kunnskap og inspirasjon. Uka vil vise frem mangfoldet av landbruk- og matproduksjon i Norge og knytte det til folks hverdag og arrangeres i 2021 i 14 byer/regioner. Ti mat-, landbruks- og miljøorganisasjoner står bak Økouka Oslo. Sjekk www.okouka.no for mer informasjon.

Om boka: Om å dekolonialisere naturen

✍ NINA OSSAVY, SCENEKUNSTNER OG INITIATIVTAKER TIL CONCERNED ARTISTS NORWAY (CAN) 📷 REZA ISAPOUR

BAKGRUNN

I august 2020 skulle Concerned Artists Norway (CAN) etter planen avholde en tverrkunstnerisk festival med tittelen Decolonizing Nature. Som vi vet kom korona, og vi ble nødt til å utsette festivalen på ubestemt tid. Festivalen var tenkt å skulle foregå ute og inne, med en stor felles middag med samtaler og kunstneriske innslag, med vandring, med relasjonelle møter i fysisk nærhet, i enkelte tilfeller skulle også berøring være en avgjørende del av kunstnerne verk. For oss var det ikke mulig å streame eller gjøre en digital versjon.

Da kom ideen om å gjøre om festivalen til en bok. I forbindelse med festivalen var det planlagt en avis, et vedlegg til Ny Tid, så vi hadde allerede noen tekster. Men nå spurte vi de ulike kunstnere om tekstbidrag i stedet, tanker om verkene de skulle ha vist. Vi tok også kontakt med forskere vi tenkte ville kunne skrive viktige tekster om tematikken. Boka er laget som en hybrid antologi med essays, poesi, refleksjoner og bilder og tekster fra kunstnerne verk.

I boka finnes flere intervjuer, blant annet med T.J Demos, forfatter av boken Decolonizing Nature, som har vært til stor inspirasjon for festivalen og kunstnerduoen Book og Hedén. Arne Johan Vetlesen, Erland Kiøsterud, Karen O'Brian, Pella Thiel, Kristoffer Bøhn og Marit Ruge Bjørke har skrevet essays som behandler tematikken fra deres ulike perspektiver.

TVERRKUNSTNERISK OG TVERRFAGLIG

Siden CAN ble startet opp

i 2013 har vi fokusert på å jobbe tverrkunstnerisk og tverrfaglig. Vi har jobbet spesielt med samspillet mellom forskere, aktivister og kunstnere. Nå har vi etterstrebet å lage en bok hvor de ulike bidragene er i dialog med hverandre, gjennom å belyse en felles tematikk fra varierende perspektiver. De forskjellige stemmene og tekstgenrene lager en samtale seg imellom, som et lite økosystem hvor både små og store elementer utgjør en helhet. Vi har søkt det uensartede og hybride; dype og informative essays, korte refleksjoner, poetiske betraktninger, dikt og intervjuer. Flere av tekstene reflekterer rundt koronasituasjonen og sammenhengen mellom

denne og ødeleggelse av natur og habitater til ville dyr.

En rekke kunstnere bidrar i boken: Kuya Bae, Tone Bjordam, Reza Esapour (Iran), Fernanda Branca, Benedictio Carling (S), Ingrid Book/Carina Hedén (S), Marius von der Fehr, Eirik Havnes, Camilla Graff Junior (DK), Guri-Guri Henriksen, Liv Kristin Holmberg, Tove Karoliussen, Lone Klein, Marius Kolbenstvedt, Merete Klinge, Nicolay Lange-Nielsen/Emma Rowena Hansen, Liv Nome, Sara Serrano (SP), Siri Harr Steinvik, Hildegunn Solbø, Trygve Seim, Marianne Skjeldal, Martin Virgili (Argentina) og Nina Ossavy. Vi har fått poesi fra Kaisa Aglen, Gro Dahle, Inger Elisabeth Hansen, Mette Karlsvik, Amalie Kasin Lerstang, Ingrid Storholmen, Torgeir Rebolledo Pedersen og Åsmund Seip.

concernedartists.wordpress.com

✳ Concerned Artists Norway er kunde i Cultura Bank

Boka lanseres 13. august på Helviktangen på Nesodden, med en minifestival hvor flere av kunstnerne vil vise verk, det blir konserter og mat, og vi arrangerer også en dybdesamtale med flere av de medvirkende. Boken gis ut på Iris forlag.

www.facebook.com/dekolonisernaturen

Nyt økologisk mat ved Oslofjorden

✍ STIAN TORSTENSON

Cultura-kunde Hellviktangen Kunstkafé ligger rett utenfor Oslo, på Nesodden. Bente Westergaard, som i dag driver Hellviktangen, har jobbet med økologisk mat siden 1970-tallet.

Lokalet kan leies til bryllup, fester og kulturarrangementer. Det byr på økologisk mat og kunstgalleri. De vakre lokalene og området rundt gjenspeiles i maten, som er av høy kvalitet med 80% økologiske råvarer! Kjøkkenet har et nært samarbeid med lokale produsenter og har tilgang på både urfe, villsau og økologisk /vill fisk, samt sesongens beste grønnsaker.

EN PERFEKT DAG PÅ HELLVIKTANGEN!

For Osloboere kan en eksotisk båttur med Nesoddfergen være et avbrekk fra bylivet. Båten går fra Aker Brygge til Nesoddtangen, og en vandring langs kyststien til Hellviktangen tar ca. 45 minutter i rolig tempo. Du kan også ta bussen til Hellvik.

På menyen kan du velge mellom ulike småretter og varme middagsretter. Før desserten, eller en av de fristende kakene, kan du ta deg en dukkert. Blir du kald kan du varme deg i utendørs

Hellviktangen Kunstkafé ligger vakkert til ved Oslofjorden med utsikt mot sentrum. Her er det også badstrand og folkebadstu.

vedfyrt badstu, før du avslutter med en konsert mens du ser på solnedgangen.

ET HISTORISK STED

I dag er Hellviktangen et godt drevet selskapslokale, kafé og kultursted, men i tidlig historie var det et privat sommer-

sted, inntil staten kjøpte det opp. De hadde planer om å gjøre stedet om til friområde, og Hellviktangen skulle brennes i en brannøvelse. Dette ble heldigvis stoppet, og Hellviktangens venner ble stiftet av en gjeng kunstnere, som drifter vedlikehold og utleie av stedet.

Siden 2008 har Hellviktangen vært drevet av Bente Westergaard, og hun har tatt med seg sitt cateringfirma Grønn Gourmet inn i driften.

Les mer om stedets spennende historie på www.hellviktangen.no. Der finner du også åpningstider og program for konserter, utstillinger og andre arrangementer.

Kilde: www.hellviktangen.no

Meld deg inn i Nesodden Folkebadstu for å bruke badstua, eller kom på egne drop-in dager; da kan alle bruke badstua!

Prøv signaturretten Energisalat, som du alltid finner på menyen. Den er frisk og lett og gir deg styrke til resten av dagen. Foto: Marte Germand

Vil du være med å diskutere framtidens økonomiske muligheter?

✍ EBBA BOYE

Hva er penger? Hva er bankenes rolle i økonomien? Stemmer det, som Milton Friedman en gang skrev, at bedriftens eneste rolle i samfunnet er å maksimere overskuddet? Og kan, og bør, økonomier vokse evig?

Rethinking Economics Norge ble startet høsten 2016 av en gruppe økonomer og økonomistudenter som ønsket bedre diskusjoner om slike spørsmål. Dagens økonomiutdanning er basert på nyklassisk økonomisk teori og gir etter vår mening utdaterte svar på flere av vår tids viktigste spørsmål; årsaken til finanskriser, forholdet mellom økonomi og natur, individenes preferanser, og bedriftens rolle i samfunnet.

Vi er en medlemsorganisasjon for økonomer, studenter og andre med økonomifaglig interesse. Om du ønsker å delta i disse diskusjonene, er du hjertelig velkommen til å melde deg inn. Vi arbeider for pluralisme i den økonomiske tenkningen og demokratisering av den offentlige debatten om økonomiske spørsmål. Vi mener en reform av økonomiutdanningen, som setter kritisk tenkning og virkelighetsnære problemstillinger i sentrum, er avgjørende for å utdanne økonomer for det 21. århundre.

Rethinking Economics Norge er en partipolitisk uavhengig organisasjon. Som et nettverk bestående av fagfolk, studenter og andre med interesse for økonomifaget, jobber vi for å fremme kunnskap om forskjellige økonomiske perspektiver og teorier til allmennheten. Vi samarbeider med organisasjoner og aktører fra politikk og næringsliv om å fremme diskusjon og ideer om sentrale økonomiske utfordringer i vår tid. Vi er

”

Vi er en medlemsorganisasjon for økonomer, studenter og andre med økonomifaglig interesse. Om du ønsker å delta i disse diskusjonene, er du hjertelig velkommen til å melde deg inn.

Ebba Boye

også en del av det internasjonale nettverket Rethinking Economics.

TILBUD TIL NÆRINGSLIVSMEDLEMMER

Siden oppstarten har vi blant annet utviklet et lynkurs i økonomi og laget egne temasider, som på en tilgjengelig måte går gjennom de ulike økonomiske teoriene som i dag ikke finnes på pensum. Fremover skal vi utvikle Rethinking-Akademiet og egne pensumbøker. Vi utvider også samarbeidet med bedrifter, fordi vi stadig møter næringslivsaktører som etterlyser økonomistudenter som har trening i å tenke utenfor boksen, tenke kritisk, og ikke minst formidle økonomi på en forståelig måte. Næringslivsmedlemmer får et spesialtilpasset nyhetsbrev med artikler, videoer og boktips, og egne næringslivssamlinger med foredrag og samtaler om hvordan vi skaper en økonomi for det 21. århundre. Vi har også laget en rekke arrangementer i samarbeid med næringslivsaktører, der vi bidrar med blant annet gode foredragsholdere og evne til å sette sentrale spørsmål på dagsorden. Vi har blant annet laget konferansen Rethinking Accounting sammen med Regnskap Norge, i tillegg til *Rethinking Finance* og *Rethinking Sustainability*.

Cultura Bank er allerede med i næringslivsnettverket vårt – og nå søker vi flere partnere. Er din bedrift interessert? Eller ønsker du et personlig medlemskap? Les mer på rethinkeconomics.no eller kontakt marie.storli@rethinkeconomics.no

Bærekraftig bank i Sør-Russland

✍ GABV 📷 CENTER-INVEST BANK

Center-invest Bank er den første russiske banken som er blitt medlem av Global Alliance for Banking on Values (GABV). Gjennom prosjektet «Financial Literacy Center» i Rostov-na-Donu lærer de opp frivillige til å spre kunnskap om grunnleggende økonomi til innbyggerne i regionen.

Center-invest Bank ser det som en viktig oppgave å bidra til å spre kunnskap om økonomi og grunnleggende finansielle tjenester i et bredt lag av befolkningen og gjennom dette bidra til økt sosial inkludering og høyere levestandard. Sammen med det største universitetet i regionen har banken startet «The Financial Literacy Center project». De gjør det mulig for vanlige mennesker å lære om grunnleggende finansielle tjenester og få kunnskaper nok til å ta informerte valg om sin personlige økonomi og forstå potensielle risikoer og muligheter for gevinst. All rådgivning som senteret gir er gratis.

I løpet av de første fem årene har de utdannet 2 500 frivillige fra 15 universiteter. Frivillige og spesialister fra senteret har gitt mer enn 100 000 timer

med gratis økonomirådgiving. De dyktigste studentene har fått mulighet til å ha praksis i Center-invest Bank, og mer enn 300 av dem endte opp med å bli ansatt i bankens profesjonelle team.

Ansatte i Center-invest Bank lærer opp studenter til frivillig arbeid, så de kan gi råd om privat økonomi, hvordan starte en bedrift, hvordan søke lån, bruk av nettbank, skattespørsmål og trygg bruk av bankkort. For å trene opp studentene bruker de en virtuell modell av banken med eksempler på virkelige dokumenter og IT-løsninger som blir brukt til å utføre banktjenester. Det gjør det lettere for studentene å ta til seg ny informasjon og forstå hva det innebærer i praksis.

For etablerere tilbyr senteret trening i å bruke bankens nettbank for bedrifter i tillegg til at de kan få råd om skatt, finans og regnskap.

Senteret tilbyr også regelmessig kurs for pensjonister, der de får lære hvordan de kan betale regningene sine mens de sitter behagelig hjemme i stuen, hvordan de kan bruke bankkortet til å få pensjonen uten å måtte stå i kø og ikke minst får de mulighet til å spørre om alt de måtte lure på om bank og økonomi. 💧

Oversatt av Jannike Østervold

Frivillige studenter som har fått opplæring i økonomirådgiving.

Global Alliance for Banking on Values (GABV)

Et internasjonalt nettverk av verdibaserte banker. I dag er det 65 banker fra seks kontinenter i nettverket. Alle arbeider for å finne bærekraftige løsninger på globale problemer.

Global Alliance for Banking on Values

Center-invest Bank

er den ledende regionale privatbanken i Sør-Russland, med fokus på lokale SMB-bedrifter (små og mellomstore bedrifter) og privatkunder. Banken har etablert et samarbeidsnettverk som omfatter investorer, ansatte, kunder og partnere. Nettverket samarbeider for å implementere programmer for bærekraftig, innovativ og ansvarlig utvikling.

Banken ble grunnlagt i 1992 av et team fra de første privatiserte bedriftene og en gruppe universitetsprofessorer. Center-invest Bank ble raskt et slags laboratorium for regionen, som kunne komme med løsninger på reformproblemene i Russland, introdusere «best practice» fra internasjonale banker og promotere Sør-Russland internasjonalt. Banken tilbyr blant annet spesielle programmer for SMB'er, for kvinnelige entreprenører og jordbruksinitiativer.

www.centriinvest.ru/en

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar

Johan Rockström

✍ PROFESSOR OVE JAKOBSEN, SENTER FOR ØKOLOGISK ØKONOMI OG ETIKK, NORD UNIVERSITET

INNLEDNING

Naturen er et selvregulerende system med en iboende evne til å håndtere endringer. Men dersom forstyrrelsene blir for store, bryter økosystemene sammen. Rockström viser hvordan konflikten mellom det moderne samfunnet og naturen er i ferd med å undergrave de økologiske systemene som er grunnlaget for alt liv. Med utgangspunkt i en forståelse av at alt henger sammen i den fysiske virkeligheten hevder han at utfordringene må forstås gjennom interdisiplinær forskning. Problemene vi står overfor kan bare løses gjennom samarbeid på tvers av faglige grenser. Det innebærer at vi ikke lengre kan begrense oss til å snakke om miljøproblemer, det vi står overfor er utviklingsproblemer. Han hevder at behovet for tverrfaglig vitenskap kommer som en naturlig konsekvens av møte med komplekse praktiske utfordringer.

Økonomifaget er for snevert til å fange opp de komplekse utfordringene vi står overfor. Rockström slår for eksempel fast at et økonomisk system som forutsetter fortsatt vekst, ikke er bærekraftig. For å løse utfordringene kreves det grunnleggende endringer i det økonomiske system, små justeringer er ikke tilstrekkelig. For å finne løsninger er det helt nødvendig å stille kritiske spørsmål ved de verdiene og prinsippene som ligger til grunn for det moderne forbrukersamfunnet.

Før det går opp for oss at økoniens virkelighetsoppfatning er naturstridig tror han ikke det er mulig å introdusere en økonomisk modell basert på harmonisk samspill mellom menneske og natur. Økt kunnskap om kompleksiteten i økosystemene vil føre til en erkjennelse av at det er nødvendig å revidere mål, prinsipper og verdier for

”

Everybody talks about increasing growth, but rarely asks how long this growth is possible

Johan Rockström

økonomisk virksomhet. I boken *Bankrupting Nature – Denying our planetary boundaries* skisserer Rockström tre steg for å håndtere utfordringene:

- Utvikle en felles forståelse av utfordringene vi står overfor
- Utvikle en velformulert visjon om fremtidssamfunnet
- Utvikle en plan for hvordan forandringene skal gjennomføres i praksis

FELLES FORSTÅELSE AV UTFORDRINGENE

For å finne ut hvordan økonomisk aktivitet kan integreres i økologiske prosesser er det nødvendig å forstå jordens struktur og funksjon som et integret helhetlig økosystem. Økonomien vokser ikke i vakuum. Den vokser ved å konsumere stadig mer fornybare og ikke-fornybare ressurser samtidig som det genereres økende mengder avfall. Dermed spiser økonomien seg stadig lengre inn i naturen, hvor den destabiliserer mange fundamentale økosystemer, som i neste omgang reduserer artsmangfold og fører til endringer i klima på hele planeten.

I følge Rockström preges dagens dominerende økonomi av minst seks svakheter:

- Den tar ikke tilstrekkelig hensyn til klima, miljø og ressurser

- Den er uholdbar sett ut fra et rettferdighetsperspektiv
- Den er ustabil
- Den skaper ikke et tilstrekkelig antall (meningsfulle) arbeidsplasser
- Den under-presterer i levering av offentlige tjenester
- Den bidrar ikke til økt trivsel

Generelt er økonomifaget lite opptatt av å utvikle forståelse for den grunnleggende betydningen økosystemene spiller for et velfungerende samfunn. Bærekraftig økonomi må ikke bare ta hensyn til naturens tålegrenser, individuelle og samfunnsmessige verdier er også viktige. I tillegg til å overvåke miljøpåvirkninger, som utslipp av klimagasser og tap av biologisk mangfold, foreslår han at oppmerksomheten i større grad rettes mot rettferdig fordeling av ressurser og forbedret velferd og livskvalitet i et langsiktig globalt perspektiv. Rockström har engasjert seg i arbeidet med å utvikle ny kunnskap blant annet gjennom forskningsprogrammet Earth System Science (ESS). Gjennom ESS er det utviklet begreper og rammeverk som står

Litteratur

Wijkman, Anders and Rockström, Johan (2011): *Bankrupting Nature – denying our planetary boundaries*, Earthscan/Routledge

Rockström, Johan and Klum, Mattias (2015): *Big World Small Planet*, Max Ström forlag.

sentralt i diskusjonen om grunnleggende endringer.

VISJON OM FREMTIDSSAMFUNNET

Rockström hevder at behovet for reform i økonomien er stort, enten vi beskriver problemene som markedssvikt eller mer generelt som utilstrekkelighet i økonomiske teorier og modeller. Økonomer er ofte motstandere av at rike land bør begrense sin materielle vekst for å gi rom for en stigende levestandard i fattige land, i stedet argumenterer de for at vekst i rike land er avgjørende for å hjelpe utviklingsland med å heve levestandarden gjennom økt internasjonal handel. Problemet i dag er at mindre enn 1 prosent av den globale økonomiske veksten bidrar til å heve levestandarden blant de fattigste.

Det er et stort potensial for miljøforbedringer i landbruk. Matproduksjon krever stadig mer plass, er storforbruker av ferskvann og bidrar til kjemisk forurensning. I følge Rockström vil en omlegging av produksjonsmetoder og distribusjonssystemer i økologisk ansvarlig retning gi grunnlag for store miljøgevinster. Bønder produserer ikke bare mat og energi, når landbruket fungerer bra, genererer det en rekke økosystemtjenester; for eksempel forvaltning av kulturlandskap, bevaring av biotoper og rensing av ferskvann av god kvalitet for nedstrøms brukere. I tillegg bidrar landbruket til å lagre karbon og næringsstoffer i jorda. For å møte ulike behov i en tid preget av raskt skiftende globale og lokale betingelser bør nye produkter, dyrkingsmetoder og distribusjonsformer forankres i lokal erfaringsbasert kunnskap. Målet er å utvikle et landbruk som stimulerer livsprosesser i natur og samfunn.

FORANDRING I PRAKSIS

I dag er det stadig flere som innser manglene ved å bruke BNP (brutto nasjonalprodukt) som mål på et lands velstand. Selv om BNP sier noe om økonomisk aktivitet, sier det lite om utviklingen av menneskelig velferd og livskvalitet. Rockström argumenterer for at et bedre alternativ er å måle velferds-mål langs flere dimensjoner; god tilgang

”
If your system is wrong, increasing efficiency is not the solution

Johan Rockström

til meningsfulle arbeidsmuligheter, gode helsetjenester, gode muligheter for utdanning, rettferdig inntektsfordeling, økologi i balanse og et stabilt klima. En slik endring vil ha stor innvirkning på næringslivets prioriteringer. Forretningsmodeller som sikter mot å maksimere omsetningen av nye produkter bør endres i en retning der målet i stedet er å tilby produkter som har lengre varighet, er enkle å gjenbruke, oppgradere, reparere og resirkulere.

For å sikre bærekraftig utvikling er politikerne tvunget til å handle på kort og lang sikt samtidig. På kort sikt er det viktig å sette i verk umiddelbare tiltak for å bryte med negative trender gjennom avkarbonisering av den globale økonomien, forbedring av biosfærens evne til å absorbere karbon, teknologiske innovasjoner, nye sirkulære verdikjeder og endrede sosiale verdier.

På lang sikt er det nødvendig å utvikle nye prinsipper og verdier for hvordan samfunn og økonomi skal organiseres. Rockström påpeker at hvis vi ikke bruker ressurser mer effektivt og fordeler dem rettferdig, vil resultatet være en rekke negative sosiale og økologiske konsekvenser.

I boken *Big World Small Planet* gir Rockström en oppskrift på hva som kreves for å skape de nødvendige endringene:

1. Åpne øynene og bli bevisst miljøtruslene
2. Innse at krisen er global og dramatisk
3. Forstå at alt henger sammen
4. Forvent det uventede
5. Respekter planetens grenser
6. Oppnå en global endring i bevissthet
7. Bevar det som står igjen av vill natur

8. Tro at vi kan snu utviklingen
9. Stimuler teknologisk innovasjon
10. Ta det viktigste først

AVSLUTNING

Gitt alvoret i den økologiske krisen mener Rockström at det bør være prioritet nummer én for alle å finne løsninger, men slik er det ikke i dag. Han stiller spørsmål ved hvor alvorlig miljø- og klimakrisene må bli før konvensjonelle økonomer blir tvunget til å revurdere etablerte teorier og modeller? Det som trengs er intet mindre enn en revolusjon, både i holdninger og i sosial og økonomisk organisering. Han mener mangelen på vilje til grunnleggende systemendring blant konvensjonelle økonomer skyldes overdrevet teknologioptimisme kombinert med sviktende forståelse av hvordan naturen fungerer, og for naturens grunnleggende betydning for alle former for økonomisk aktivitet. Konklusjonen er at en overgang til et bærekraftig og rettferdig økonomisk system vil vise seg vanskelig på grunn av sterke motkrefter. ♦

Biografi

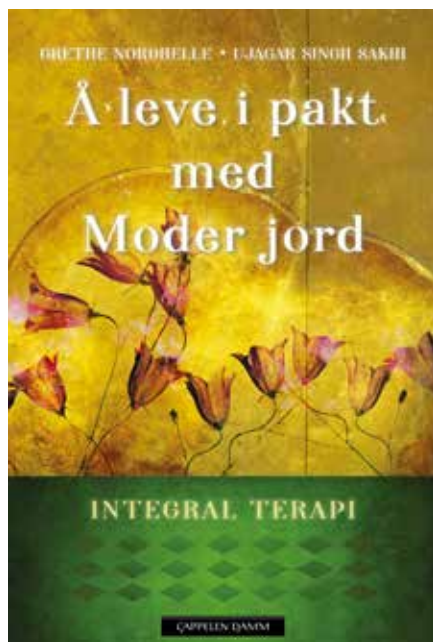
Johan Fredrik Rockström (født 1965) studerte agronomi ved Det svenske landbruksvitenskapelige universitet fra 1987 til 1991 og tok doktorgrad ved Stockholms universitet i 1997. Han er professor i miljøvitenskap ved Stockholms universitet. Etter 12 år som direktør for Stockholm Resilience Centre (SRC) forlot Rockström stillingen i 2018 for å bli direktør for Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK), i Tyskland. Han er også styreleder i EAT. Tidsskriftet Miljøaktuelt utnevnte Rockström til årets miljøforkjemper i Sverige i 2012 og 2013. Han ble kåret til årets svenske i 2009 av magasinet Fokus.

Hva driver oss til å ødelegge vårt livsgrunnlag?

✍ ARNE ØGAARD

Kan det skyldes at vi er i ferd med å miste kontakten med oss selv?

Dette er et bakgrunnsspørsmål for boken *Å leve i pakt med Moder jord*. En bok som like gjerne kunne hett noe om å leve som et helt menneske. Både i gammel visdom og moderne filosofi og psykologi blir mennesket beskrevet med et todelt indre. Denne delingen har ulike navn, de to nivåene kan kalles selvet og ego, eller det høyere og lavere jeg. Hvis bevisstheten vår har kontakt med det høyeste nivået, opplever vi dypere mening og moralske impulser, mens vi i det nedre nivået er preget av egoisme og primitive drifter. I indisk tra-

”
I veier for østlig selvutvikling og også enkelte kristne tradisjoner har målet alltid vært å oppnå kontakt med det høyeste i en selv. Det holder ikke bare å undertrykke det negative, men vi må finne veier til å bli et mer helhetlig menneske slik at andre verdier får en mer dominerende plass.

disjon forbindes egoet med lyst til mat, drikke og sex, eieglede, tilknytning til materielle goder, grådighet, overdreven tro på seg selv og i verste fall trang til å drepe og ødelegge. Et vesentlig spørsmål er derfor om vi kan få en bedre kontakt med selvet, eller det høyere jeget, i et samfunn hvor økonomien er basert på at vi lar oss styre av det lavere egoet.

I veier for østlig selvutvikling og også enkelte kristne tradisjoner har målet alltid vært å oppnå kontakt med det høyeste i en selv. Det holder ikke bare å undertrykke det negative, men vi må finne veier til å bli et mer helhetlig menneske slik at andre verdier får en mer dominerende plass.

Vi lever i en verden full av spesialisert kunnskap, men hvor det likevel mangler en helhetlig forståelse av hva det er å være menneske. Hovedtemaet i denne boken er integral terapi, som er et bidrag til å forstå mennesket i et fysisk, psykisk, miljømessig og åndelig perspektiv.

Skal vi utvikle oss som mennesker må vi både ha kontakt med naturen og arbeide med vår indre utvikling. Denne boken knytter an til yogatradisjonen og legger spesielt vekt på Sri Aurobindo som en moderne representant for denne retningen. Men det henvises også til kristne mystikere, Ken Wilbers helhetstenkning, Søren Kirkegaard og Carl Gustav Jung. Boken legger også stor vekt på erfaringene fra det praktiske arbeidet i Integral Psykologisk Institutt.

I en naturvitenskaplig henvisning i boken påstås det at formelen for svovelsyre er formelen for vann. Det vakte en viss skepsis til denne delen av boken, men de naturvitenskaplige henvisningene er få og betyr ikke så mye for helheten.

Forfatterens hovedintensjon er å presentere integral terapi og gi impulser til refleksjon om hvem vi egentlig er og hvem vi kan bli. Mennesker som går i terapi er ofte de som har spesielle problemer, og boken har noen eksempler på enkeltmennesker som har fått hjelp. Men også alle som føler seg rimelig velfungerende kan øke selvforståelsen ved å fordype seg i denne boken. 🟢

Grethe Nordhelle og Ujagar Singh Sakhi
Å leve i pakt med Moder Jord
Integral terapi
Cappelen Damm 2021

Et nytt forsøk på å hindre global oppvarming

✍ ARNE ØGAARD

Alt kan elektrifiseres, men boken forteller ikke hvor vi skal skaffe nok strøm.

Det kommer kontinuerlig bøker som skal hjelpe oss utav klimakrisen, en av de siste er *Kloden brenner – hva må gjøres* av Heikki Eidsvoll Holmås. Forfatteren var tidligere en markant SV-politiker og utviklingsminister, og han er nå bærekraftsjef i Multiconsult. I denne boken har han begrenset seg til å drøfte CO₂-utslipp fra bruk av olje, kull og gass i Norge og konsekvensene av vår eksport av disse energikildene. Han avstår dermed fra å drøfte kjøttforbruk, økonomiens avhengighet av forbruksvekst og visjoner om et nytt samfunn. Det globale perspektivet og den internasjonale urettferdigheten faller også utenfor.

Tidlig i boken beskriver han sin egen indre rystelse av å oppdage at det ikke er nok å begrense utslippene, men at vi også må suge CO₂ ut av atmosfæren. Skjønt dette temaet blir ikke behandlet spesielt grundig i boken. Holmås er teknologioptimist og opptatt av at teknologi og endringer må utvikles i samarbeid med fagbevegelsen og næringslivet. Det er nødvendig at arbeiderne opplever at de kan bidra med noe positivt, og at ikke deres selvbilde og inntektsgrunnlag er truet. Det skjer mye positivt i næringslivet, og det er viktig at de gode eksemplene trekkes fram. Et lite belyst område er at norsk industri bru-

ker store mengder kull til å renfremstille metaller. Dessverre så er også dette en prosess som danner store mengder CO₂, men i noen sammenhenger kan kullet erstattes med hydrogen.

Holmås gir en god innføring i Parisavtalen og internasjonal kvotehandling, og hans løsning for at Norge skal nå sin del av 1,5-gradersmålet, er først og fremst elektrifisering. Oljeplattformene og alle former for transport må elektrifiseres. På noen områder vil det være mer relevant med hydrogen, men også hydrogenfremstilling krever mye elektrisitet. Et viktig spørsmål blir da hvordan vi skal skaffe oss nok elektrisk strøm uten å rasere norsk natur med vindmøller. Mange vil svare havvind, men havet skal fylles temmelig tett hvis dette skal bli tilstrekkelig.

I stedet for å analysere dette regnestykket foreslår han å opprette et nytt Klima-, energi- og miljøverndepar-

tement, som skal etablere en rullende klima- og energiplan med mål om nullutslipp i 2030. Dette forslaget er kanskje det viktigste i boken, men hva vil svaret bli på dette bevegelige regnestykket? Rundt juletid etterlyste jeg selv en slik energianalyse, og i de svarene jeg fikk, måtte det legges inn atomkraftverk for å få budsjettet i balanse. Holmås unngår denne problematikken ved å la andre regne i fremtiden, men jeg ser at partiet MDG har begynt å nærme seg tanken om nødvendigheten av atomkraft hvis vi skal opprettholde et samfunn med høyt forbruk.

Holmås er også en talsmann for biokull og biodrivstoff, men drøfter ikke hvordan uttak av slike ressurser må være i balanse med den organiske tilveksten. Et av temaene som opptar ham mest, er karbonfangst og lagring. Noen steder i teksten kan leseren få inntrykk av at dette er i full gang, men hvis vi leser nøye, så ser vi at det er vedtatt gjennomført på Norcems sementfabrikk i Telemark, og at det kun foreligger planer for Fortums karbonfangst på avfallsanlegget på Klemetsrud ved Oslo. Jeg kunne ønsket meg en grundigere drøfting av hvorfor denne prosessen går så sent.

Ellers er boken full av gode råd om mulige politiske tiltak, og den fremhever viktigheten av samarbeid mellom myndigheter og næringsliv. HR- og kommunikasjonsansvarlig ved TiZir i Tysedal advarer mot at det skal lite til før produksjonen flyttes til Sør-Afrika eller Sør-Amerika. Det vil selvsagt bidra til å redusere Norges klimagassutslipp, men dette er jo et globalt problem, så det eneste vi oppnår med ensidige tiltak fra myndighetene, er at norske arbeidsplasser forsvinner.

Heikki Eidsvoll Holmås
Kloden brenner – hva må gjøres
Res Publica 2021

Penger på flukt

✍ ARNE ØGAARD

Lovene er nasjonale, økonomien er global, og dermed er det vanskelig å styre de store pengestrømmene.

Det er ikke noe galt i å være rik, bare du har skaffet deg pengene på en ærlig måte og tar ansvaret det innebærer å forvalte noe av samfunnets maktressurser. En del av dette ansvaret er å betale skatter og avgifter. Ikke alle rike vil ta dette ansvaret og anstrenger seg til det ytterste for å skjule inntekter og formue. Rundt om i verden er det et voksende antall virksomheter som hjelper deg med dette. Du kan ikke lenger putte pengene i en bankboks i Sveits eller åpne en hemmelig konto i et skatteparadis. Myndighetene oppnår stadig mer innsyn i det som før var hemmelig. Derfor trengs det strå- eller skallselskaper i flere ledd hvor det navngitte styremedlemmet kan være en tilfeldig person du traff på et gatekjøkken.

I boken *Pengeland* gir journalist Oliver Bullough en rekke innsyn i dette voksende feltet. Det er antatt at over 1000 milliarder dollar er skjult i dette uoversiktlige landet.

Noen blir rike gjennom arv, innovasjoner eller gunstige investeringer. Det er sjelden at hardt arbeid alene er tilstrekkelig. Andre tjener store penger på narkotikahandel og annen kriminalitet, og de må både hvitvaske og skjule pengene sine, men mye av denne boken handler om en mellomgruppe, de såkalte kleptokratiene. I det Sovjetsamveldet brøt sammen, så vi at en rekke personer kom i sentrale posisjoner hvor de kunne overta innbringende virksomheter og/eller overføre store midler fra statskassen til sine personlige kontoer. Vi fikk en ny overklasse, de såkalte oligarkene. Mange av dem investerte store midler i eiendom i England, og én kjøpte fotballklubben Chelsea. Etter avkoloniseringen av Afrika finner vi mange

eksempler på det samme. Ofte startet det som en krig om kostbare ressurser, og så endte det opp med at noen få tok det meste av inntektene. Ett av eksemplene i boken er Angola hvor Eduardo dos Santos tok makten og sikret seg og sine nærmeste støttespillere ufattelige inntekter, mens en stor del av befolkningen måtte leve i største fattigdom. Dos Santos datter, Isabel, er Afrikas rikeste kvinne. I boken skildres innkjøpet av bryllupskjoler til datteren av en av dos Santos nærmeste medarbeidere, til den netto sum av 200 000 dollar.

Noe av det interessante med denne boken er de mange skildringene av ubegrenset grådighet. Når folk først har fått smaken på penger og makt, kan de mest primitive drifter dominere fullstendig. Etter en frigjøringsprosess kan ledernes liv ofte være preget av enkelhet og idealisme, men etter hvert blir livsstilen mer luksuriøs og står ofte ikke i tråd med de oppgitte lønningene. Kone deres kan dukke opp på offisielle

representasjoner med klær og smykker de egentlig ikke har råd til. Hvis en uhederlig politiker skal bli rikere, må han stjele stadig mer, men det kan bety at han må kjøpe seg støtte av stadig flere tjenestemenn, noe som vil kreve enda mere penger osv. Og det hele kan ende opp i et temmelig autoritært regime, verre enn det det en gang ble gjort opprør mot.

Ett av mange eksempler på hvor gale penger kan gjøre folk er den tidligere ukrainske presidenten Viktor Janukovitsj, som klarte å samle en vanvittig mengde kostbarheter på sine private eiendommer.

Korrupsjon er selvsagt en av de mest tvilsomme metodene til personlig rikdom, men dessverre også en av de mest utbredte. En av detaljopplysningene i boken er at produsentene av dyre franske viner har fått omsetningsproblemer etter at det kom i gang et omfattende antikorrupsjonsarbeid i Kina.

Denne boken gir et klart bilde av at det finnes mye penger som befinner seg på helt feil sted. Alle de komplekse relasjonene er ikke like godt forklart, og av og til oppleves ikke alle detaljene som like relevante. Likevel er boken en sterk påminnelse om hvor viktig det er at vi prøver å få en større grad av fornuft inn i økonomien, at vi trenger en internasjonal lovgivning, og at vi sprer bevissthet om at det finnes viktige verdier enn de som kan kjøpes for penger. 💧

Oliver Bullough
Pengeland
– *Hvordan finanseliten og de superrike stjeler fra folket og truer demokratiet*
Res Publica 2020

Når reisen går på skinner

✍ ARNE ØGAARD

Med fly reiser du for å oppleve et sted, med tog kan selve reisen bli opplevelsen.

Å reise med tog innebærer variasjon. Turen kan gå over ensformige sletter, men brått kan du komme til å se noe du aldri vil glemme. Jeg hadde en slik opplevelse på en togtur i Romania. Vi reiste gjennom et ganske ensformig jordbrukslandskap, og det led mot kveld. Da så jeg en gjeter stå i solnedgangen med gjeterstav og saueflokket samlet rundt seg.

Togeventyret, den siste boken til Bjørn Stærk, er som en slik reise. Ikke alle partier er like interessante, men innimellom dukker det opp viktig informasjon og hendelser som kan være både rørende og underholdende. Teksten bygger på egne erfaringer og samtaler med et stort antall togentusiaster. Alle deler rikelig med råd og reisetips. Dette er derfor en nyttig bok for alle som er opptatt av miljøvennlige reisemåter.

På toget har du mulighet til å møte mennesker. En bekjent av meg reiste en natt gjennom Afrika da det kom en afri-

”

Flyr du til et kjent sted vil du ofte havne i en situasjon hvor du blir behandlet som en turist og mest blir betraktet som en mulig inntektskilde.

kansk kvinne inn i hennes kupé. Hun sa at dette ville være deres eneste møte i livet, og at de derfor burde bruke tiden til å snakke sammen. Slik oppførsel er jo ikke typisk norsk.

Flyr du til et kjent sted vil du ofte havne i en situasjon hvor du blir behandlet som en turist og mest blir betraktet som en mulig inntektskilde. For meg er det en situasjon som jeg opplever som ubekvem. Med toget kan du stoppe på mer avsides steder og oppleve mer av hvordan folk egentlig lever. Å sitte stille på en lang flyreise kan være rene torturen, mens vi på toget kan bevege oss rundt. I Norge kan du ta barna med i lekevogna, og kanskje finnes det et kafétilbud. I min barndom var det restaurantvogn på Dovrebanen, og jeg husker en kelner i stilfullt antrekk, men her i landet tilhører dette dessverre det gode ved gamle dager. Det er en egen ro ved å reise langt med tog, en ro hvor du kan la tankene fly.

Denne boken har flere hovedtemaer, som Interrail, den lange reisen til Ham-

burg, med barn på tog, tid og penger og på kryss og tvers av ulike kontinenter. Det er nesten utrolig å lese om de mange forunderlig reiserutene folk har valgt. Selvsagt er det også drøfting av de ulike miljøfordelene ved å ta tog.

Bokens styrke er dens mangfold av synspunkter, kunnskap og erfaringer, dens svakhet er at den virker noe ustrukturert. Et viktig poeng som ikke er klart formulert, men som gjennomsyrrer hele boken, er oppfordringen om å bruke øynene til å se seg om i vår mangfoldige verden. ♦

Bjørn Stærk
Togeventyret – de fineste reisene går på skinner
Res Publica 2021

Forandring må skapes

✎ ARNE ØGAARD

Aldri har lengselen etter forandring vært større. Etter over ett år med koronarestriksjoner ønsker vi frihet, levende kultur og menneskelig kontakt. Men forandring kan ikke bety at alt blir som før. Det kan ikke bety at vi skal fly like langt og forbruke like mye. Kloden tåler ikke vårt overforbruk, og rettferdig er det heller ikke. Mange av de små og økobevisste virksomhetene har gått i dvale under restriksjonene. Spørsmålet er om de kan våkne til liv igjen og om de kan bli flere. Det avhenger av at vi støtter opp ved å bruke dem. Det samme gjelder store deler av det utøvende kulturlivet. Det trenger at vi fyller konsertlokaler, festivaler og teatre, og kanskje får vi se noe helt nytt som har modnet seg frem under stillstanden.

For mange har det vært økonomisk krise. Myn-dighetenes støtteordninger har ikke dekket alle behov. Men for andre med fast lønn har pengene derimot hopet seg opp. Det har rett og slett ikke vært mulig å bruke dem på noe glededyt. Vi som har sett kronene samle seg på kontoene, har et visst ansvar for å få dem inn i en positiv sirkulasjon. Vi kan bruke dem på virksomheter som bidrar til å skape positiv forandring.

Noen har måttet lære seg å leve med lite, men vi som har mye, må nå øve oss i å se de sosiale virkningene av pengebruken. Vi kan vise verden at vi ikke er en primitiv homo economicus, som kun er opptatt av å kjøpe billig og selge dyrt. Vi kan strekke vår bevissthet ut over de mest primitive behovene og se oss om etter hva verden trenger.

Et viktig spørsmål er om vi vil bli et mer digitalt samfunn og hva dette kan innebære av fordeler og utfordringer. Mange har vært aktive på Teams og Zoom. Dette har spart både reiseutgifter og utslipp av drivhusgasser. Nettmøter kan være effektive til å få klargjort praktiske forhold, men ut fra min erfaring blir det en helt annen kreativitet der mennesker møtes fysisk. Det er viktig å tenke over hvilke kvaliteter som oppstår i levende menneskemøter, der kan vi av og til oppleve at to pluss to blir mer enn fire.

Mange elever og studenter har slitt med å tilegne seg digital undervisning. De trenger menneskelig kontakt for å lære, men også andre trenger menneskemøter for å få nødvendig hjelp. Digital kontakt opphever ikke alltid følelsen av ensomhet. Likevel snakker politikerne om at samfunnet fortsatt må digitaliseres og rasjonaliseres.

Bak denne visjonen ligger det ønsker om økonomiske innsparinger, men for at dette ikke skal gå ut over mulighetene til nødvendig menneskemøter og opplevelse av fellesskap, trengs det motstemmer. Vi må aktivt se på muligheter til å finne områder hvor mennesker kan møtes og utvikle seg sammen. Etter min erfaring oppstår de beste sosiale fellesskapene der mennesker kan gjøre noe sammen. Det kan være kulturelt skapende eller i løsningen av praktiske oppgaver.

Skal vi klare å skape et bedre samfunn, må vi arbeide aktivt for å danne aktive menneskelige fellesskap. De kommer ikke av seg selv. ♦

Etableringslån til nye økobønder

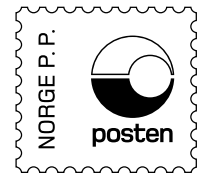
Etableringsfasen som ny, ung gårdbruker kan by på økonomiske utfordringer. Cultura Bank tilbyr etableringslån på gunstige vilkår, med renterabatt og avdragsfritak i oppstartsfasen.

Etableringslån er for deg som er **under 45 år**, og som er i ferd med å etablere deg som gårdbruker på konsesjonspliktig eiendom (førstegangskjøp, eller generasjonsskifte).

Cultura Bank kan også tilby ordinære landbrukslån (nedbetalingslån) og rammelån til økologiske og biodynamiske bønder.

Se www.cultura.no/landbruk for mer informasjon!

RETURADRESSE
Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Bli boliglånskunde i Cultura Bank!

Cultura Bank vokser og kan ta imot flere boliglånskunder.

Selv om Cultura Banks primære formål er å finansiere bedrifter og organisasjoner som arbeider med samfunnsnyttige og miljøvennlige prosjekter, er boliglånene en viktig pilar for bankens økonomi og stabilitet.

Vi finansierer alle typer boliger og gir renterabatt for miljøvennlige boliger.

Ta kontakt med oss hvis du skal kjøpe bolig eller er interessert i å flytte over boliglånet ditt fra annen bank.

www.cultura.no/lan

Cultura
Bank

